

MESERII, MESERIAȘI, VECHI SLUJBAȘI ȘI ALȚI FĂPTAȘI, ÎN EVUL MEDIU LATIN ȘI ÎN CEL ROMÂNESC. STUDIU LEXICO- SEMANTIC, PE BAZA DICȚIONARULUI REDACTAT DE TEODOR CORBEA, *DICTIONES LATINAE CUM VALACHICA INTERPRETATIONE*

Adrian CHIRCU

Lect. univ. dr. habil.

Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca

adichircu@hotmail.com

„Corbea [...] este, după toate probabilitățile,
primul dintre lexicograful creatori de cuvinte...” (Seche 1966: 11)

Crafts, Craftsmen, Oldest Clerks and Others Doers, in the Latin and Romanian Middle Ages. Lexico-semantic Study Based on Teodor Corbea’s Dictionary *Dictiones Latinae cum valachica interpretatione*.

This study focuses on the names of crafts and craftsmen used in the Western Latin Middle Ages and aims to analyze how they were introduced in the Romanian language by Teodor Corbea, one of the most important representatives of Romanian Humanism who, following a lengthy undertaking, managed to create *Dictiones Latinae cum valachica interpretatione*, the most comprehensive dictionary of the Romanian language at that time.

Our diachronic approach allows the interpretation of language facts characteristic of the late 17th century when the Romanian language was undergoing massive transformations mainly due to the efforts of the scholars of the time who thus strived to facilitate the comprehension of teachings or stories included in the writings of that period.

Key words: Teodor Corbea, dictionary, Romanian language, encyclopaedism, doers, agent noun, diachrony, crafts, craftsmen, clerks, Middle Age

0. Parcurgerea cu atenție a unora dintre vechile lucrări lexicografice poate ajuta să înțelegem mai bine atât inovațiile lexicale survenite în timp, cât și semnificația cuvintelor ori dezvoltările semantice ulterioare, iar glosarele sau dicționarele manuscrise sau publicate ilustrează, prin cuvintele înregistrate, anumite realități socio-economice ori culturale dintr-o epocă relative determinată.

0.1. Astfel, primele noastre dicționare, majoritatea bilingve, permit, pe lângă o interpretare adecvată a unor unități lexicale (multe arhaicizate), și o perspectivă asupra mediului social, în care acestea au luat naștere și/sau au circulat. Acest fenomen nu este accidental, având în vedere că îndeletnicirea cu scrisul era strâns legată de curtea domnească sau de centre de cultură, care se îngrijeau de cele trebuincioase elaborării unor scrieri sau a unor tălmăciri.

1. Alegerea dicționarului lui Teodor Corbea, *Dictiones Latinae cum valachica interpretatione*, pentru studiul nostru, nu este întâmplătoare, deoarece este cea mai cuprinzătoare opera lexicografică din secolul al XVII-lea (37254 de cuvinte-titlu, conform precizării lui Alin-Mihai Gherman, în prefața la Corbea 2001: IX) și se caracterizează printr-un enciclopedism pronunțat, eruditul transilvan inserând în paginile sale cuvinte din varii domenii ale culturii occidentale și încercând, în

același timp, să redea cât mai bine, *pre limbă românească*, sensul unor cuvinte, cu largă difuzare în Antichitate și în vremea sa.

1.1. După o străduință îndelungată, autorul ardelean a reușit să scoată la iveală, într-o curată și aleasă limbă română, cel mai cuprinzător dicționar al timpului său, rămas în manuscris secole de-a rândul, până când Alin Mihai Gherman a realizat o ediție critică (Corbea 2001), ușurând astfel munca oamenilor de litere, pasionați de vechile scrieri românești.

Chiar dacă inițiativa lui Teodor Corbea nu e una izolată în partea răsăriteană a Europei, căci opțiunea sa de redactare a unui lexicon se datorează, cu certitudine, unor modele din vremea sa, cărturarul ardelean elaborează o operă amplă, complexă și relevantă pentru starea limbii române de odinioară.

Izvorul principal care stă la baza dicționarului său este lexiconul clericului maghiar reformat Albert Szenci Molnar, *Dictionarium latinovngaricum opus novum et hactenus usquam editum; Item vice versa: dictionarium vngaricolatinum, in quo praeter dictionum vngaricum interpretationem latinam*, care a apărut la Nurenberg, în 1604, cunoscând, ulterior, și alte ediții și găsindu-se în numeroase biblioteci europene, fie acestea mănăstirești, publice sau private.

1.2. În ceea ce privește receptarea dicționarului lui Corbea de către lingviști, istorici literari ori filologi, acesta a fost apreciat, în special, pentru bogăția și diversitatea lexicală, iar remarcile asupra întreprinderii învățatului brașovean au fost elogioase, mărturie stând cele câteva studii, în ale căror pagini exegeții (Crețu: 1905, Seche: 1966, Gherman 2000-2001, 2004a, 2004b, 2010) au relevat meritele incontestabile ale lucrării, unică în vremea sa și scrisă într-o atât de frumoasă limbă românească.

2. După aceste observații preliminare, care au avut menirea de a sublinia rolul și însemnătatea dicționarului pentru cultura română, dorim să ne justificăm întreprinderea prin a preciza că ne propunem să urmărim îndeaproape denumirile meseriilor, slujbașilor și ale meseriașilor¹, care se întrebuițau în Evul Mediu latin occidental, și să analizăm modul în care acestea au fost redactate în limba română de Teodor Corbea.

2.1. Având în vedere epoca în care a fost redactat dicționarul, demersul nostru va fi, în bună măsură, unul diacronic și va permite interpretarea unor fapte de limbă specifice sfârșitului veacului al XVII-lea, când limba română cunoștea profunde transformări, datorate, în special, eforturilor susținute ale cărturarilor vremii de a oferi celor cu dragoste de carte o limbă plăcută care să ușureze înțelegerea învățăturilor ori a istorisirilor așternute în filele scrierilor din epocă.

2.2. Pentru selectarea materialului lingvistic, am ținut cont de accepțiunile unora dintre termenii care se regăsesc în titlul intervenției noastre (*meserie, meseriaș, slujbaș și făptaș*), în paginile celui mai cuprinzător dicționar al limbii române (DLR IX 2010: 424-425): „**meserie** s.f. 1. *Profesiune sau îndeletnicire care se bazează pe o muncă manuală calificată, desfășurată pentru a prelucra, a transforma etc. diverse materiale; meșteșug (I 1), (regional) breaslă, (învechit și regional) meșterie (1). 2. P. gener. Profesiune de orice fel [...] Îndeletnicire, ocupație, preocupare. 3. (Învechit, rar) Loc, atelier în care meseriașul își practica profesiunea; (regional) lucrătoare – de la mesereare (2. 'slujbă, funcție').*”; „**meseriaș, -ă** s.m. și f. (Rar la f.) *Persoană care are (și practică) o meserie (1); meșteșugar, (învechit) meșteșugaș, meșteșugareț, (învechit, rar) meșteșugarnic. - meserie + suf. -aș.*”

Cât despre **slujbaș, -ă**, s.m. și (rar) f., acesta este definit, în DLR XIV (2010: 1093), ca „o persoană care deține o slujbă; (1) *spec.(astăzi rar) funcționar; (popular și familiar) lefegiu, simbriaș, (învechit și regional), năiemnic, (învechit) supus, (regional) lefar, lefaș, năimitor (3) V. Angajat, năimit (2), salariat (1).*”, iar, pentru **făptaș**, am reținut sensul său general: „*cel care comite o faptă condamnabilă, vinovat, delincvent* (DLR VI 2010: 51)”².

¹ A. Graur (1929: 13-14) susține că „*entre «celui qui exécute telle action» et «celui qui a pour métier de faire telle chose», l'écart de sens n'est pas très grand*” șică [...] „*il est d'autant plus difficile de distinguer ces deux catégories.*”

² Pentru o familiarizare cu vechile instituții medievale românești, a se consulta Giurescu 1927, iar, pentru organizarea instituțională în Transilvania, a se parcurge, de asemenea, Pop și Bolovan 2013.

Pentru a circumscrie adecvat faptele de limbă, am ținut cont și de accepțiunile substantivului **făcător**: „*acela care face (creează, săvârșește, execută, comite, dă, lucrează etc.). Creator*”. (DLR VI 2010: 2-3), care permite încadrarea multor nume de agent prezente în filele dicționarului.

3. Chiar dacă ne-am îndreptat, în special, atenția asupra categoriilor sociale anterior delimitate, am considerat necesar să inventariem și alte nume de agent, care ilustrează, la rândul lor, dinamica limbii române și care confirmă că limba română este o limbă „*de tip derivativ, asemenea latinei, care îi stă la bază și a cărei structură o continuă*” (Hristea 1984: 72), în ciuda numeroaselor influențe externe ce și-au pus amprenta asupra vocabularului.

3.1. După cum se va observa, sunt interesante, în perspectivă lingvistică, și celelalte nume de agent ce sunt tălmăcite de către învățatul ardelean, care au un caracter popular și care, în bună parte, s-au pierdut în negura vremii. Am reținut, de asemenea, și termeni care se referă la ocupații casnice sau la îndeletniciri ocazionale, la rândul lor familiari, și ancorati, în bună măsură, în viața rurală românească. Am constatat că, în întreprinderea sa, Teodor Corbea dorește să fie cât mai precis, pentru a facilita înțelegerea termenului de către cel care consultă dicționarul. Unele cuvinte sunt înregistrate în dicționare ori studii lingvistice³, iar altele nu, ceea ce constituie prime atestări (chiar dacă rămân, ulterior, singulare) ale unor lexeme.

3.1.1. Pentru o analiză judicioasă și pentru o perspectivă de ansamblu asupra dinamicii lexicale a numelor de agent din dicționarul investigat și, implicit, din epocă, am realizat un inventar al principalelor *nomina agentis* latinești, tâlcuite de către Teodor Corbea:

abecedarius⁴: *învățător, grămăticel*, p. 4; **abierarius**: *măsar sau bărdaș, care din cetină face mease și alalte*, p. 4; **accensi curiae**: *slugile orașului, mortasipii, în război purtători de grije bolnavilor*, p. 8; **acratochtones**: *băutori de vin, săbiitari de vin*, p. 11; **actor**: *făcători*; iarăș: *față (personă) de jucat, pîriș care trage pre altul la judecată*, p. 11; **actuaris**: *notar, pisar, însămnători*, p. 12; **acupictor**: *cusători de pui sau de alalte*, p. 12; **admissionalis, -e**: *postealnic, care oamenii la domni îi curtenește*, p. 15; **adssessor**: *svatnic, șezători lângă cineva*, p. 16; **advocatus**: *în judecată lângă cineva stătători, dătători de svat în judecată*, p. 18; **aditimus**: *gociman, păzitori ai bisearecei*, p. 19; **aegonomus**: *căprari*, p. 19; **aegophagus**: *mîncători de capre*, p. 19; **aenator**: *trîmbițaș*, p. 19; **aenigmatistes**: *băsari, care spune basne*, p. 19; **aerarius**: *arămari*; iarăș: *fiitori de comori, vistiari*, p. 21; **affectator**: *foarte prea căutători, pohtitori*, p. 23; **agaso**: *mînătoride cai sau de mągari*, p. 24; **agressor**: *lovitori spre ceva, tîlhari*, p. 24; **agonista**: *luptători sau oștitori*, p. 25; **agoraeus**: *tîrguitori de mărunțișuri*, p. 25; **agoranomus**: *județ de tîrg, pîrcălab*, p. 25; **agricola**: *om arători, plugari, om mojić*, p. 26; **agricultor**: *lucrători de cîmp, plugari*, p. 26; **agrimensor**: *măsurători de țarini*, p. 26; **agripeta**: *cerători de cîmp*, p. 26; **ahenarius**: *căldărari*, p. 26; **alchimista**: *aramă cu aur amestecător meșter*, p. 28; **aleo, -onis**: *coțcaș, hărțitari carii fac harțate de amăgit să ia banii*, p. 29; **algorista**: *luotori de samă, fiitori de samă*, p. 30; **alipilus**: *răzători de cur, băiaș*, p. 30; **aliptes**: *războinici, ungători cu unsoarea, rane vindecători*, p. 30; **alligator**: *legători (spre ceva)*, p. 31; **altor**: *hrănitori*, p. 33; **alumnus**: *lifigiu, care iaste supt hrana cuiva*; iarăș: *hrănitori*, p. 33; **alutarius**: *argăsitori, curelari, tăbacu*, p. 33; **amanensis**: *pisari, logofăt*, p. 34; **amator**: *iubitori*, p. 34; **ambulator**: *umblători*, p. 35; **anchorarius**: *mîțari de hier, care face cîrlișele ceale de hier de corabie*, p. 40; **ancteres**: *strîngători de rană, tortu cusători de rană*, p. 40; **antiquarius**: *iubitori de lucruri de demult și bătrîne*, p. 45; **antistites**: *meșter ziditori*, p. 46; **antistitor**: *meșter mare*, p. 46; **aquator**: *adăpători, scofitori de apă*, p. 49; **aquilex**: *găsitori de fîntîni, luotori de apă*, p. 49; **aquiminarius**: *purători de apă sau vas purători de bucate*, p. 50; **arbiter**: *făcători de răspuns, județ*, p. 50; **arborator**: *pădureț, care umblă prin pădure și taie copacii și alte leamne*, p. 51; **arcarius**: *lădari, făcători de sicrie*, p. 51; **archarius**: *cămăraș*, p. 51; **archiater**: *doftor mare, diftor domnesc*, p. 51; **archigrammateus**: *canțelar, logofăt mare*, p. 51; **archigubernarius, archigubernus**: *cămăraș mare*, p. 51; **archimagerius**: *bucătari, meșter mare*, p. 51; **archimandrita**: *arhimandrit*, p. 51; **archimimus**: *mare jucători*, p. 51; **archipirata**: *tîlhari mare, care pradă corăbiile pe mare*, p. 51;

³ Vezi, de pildă, Gheție 1997: 387-390.

⁴ Din motive obiective, nu am mai precizat informația gramaticală care însoțea substantivele (de pildă, **doliarius**, g.m. *butnari, cădari, putinari*, p. 168)

archippocomus: *comis mare*, p. 52; **architecton:** *meșter ziditori*, p. 52; **architector:** *bărdaș, meșter mare clăditori*, p. 52; **archos:** *căpetenie, boiari*, p. 52; **ardelio:** *grijnic, carele să bagă în multe lucruri sau de negustorie sau de altceva sau să-i zici neodihnituriu*, p. 52; **areator:** *curățitori de curte, îmblățitor*, p. 52; **areopagitae:** *făcătorii de rău văroși, bintuitorii de rău, județi au fost la Athina*, p. 52; **argentarius:** *argintari, schimbători de bani*, p. 53; **argutator:** *tălpiz înțelept*, p. 53; **argyraspis:** *purtători de pavăză de argint*, p. 53; **argyrocopus:** *schimbători de bani, făcători de bani de argint, tăietori de argint*, p. 54; **aristophontes:** *ucigaș (șugubeș) de oameni mari*, p. 54; **arithmeticus:** *dascal aritmetic (socotitori)*, p. 54; **armentarius:** *ciurdari, păstori de ciurdă*, p. 55; **aromatopola:** *vinzători de aromate, vinzători de rădăcini*, p. 55; **artifex:** *meșter (orice meșter va fi)*, p. 56; **artocopus:** *pitari (care coace pită)*, p. 57; **artopta:** *pităreasă, cocătoare de pâine*, p. 57; **ascauteus:** *bucinători*, p. 57; **asmatographi:** *poetici scornitori de cîntece*, p. 58; **assensor:** *bine văditori, pre carele, de-l vei întreba de ceva, bine te va învăța și-ț va fi ție aprobator și assensor*, p. 59; **astrologus:** *prorocitori din umblarea stealelor*, p. 61; **athleta:** *harțaș*, p. 62; **atriarius:** *tindari, care stă în tindă*, p. 62; **atricus:** *păzitori de tindă, de foișor (cerdac), stătători la ușă*, p. 62; **auceps:** *păsărari*, p. 64; **auctionans:** *meșter de cochivechire*, p. 64; **auctor:** *crescători, înmulțitori, sporitori*, p. 64; **aviarius:** *păsărari (nevoitori de pasări)*, p. 65; **auletes:** *fluieraș, bucinar, trîmbițaș, surlaș*, p. 65; **auloedus:** *fluieraș*, p. 65; **aurarius:** *aurari*, p. 65; **auricularius:** *secretarius care umblă pă ascuns*, p. 66; **aurifaber:** *aurari*, p. 66; **aurifex:** *aurari, făcători de aur*, p. 66; **aurifur:** *furători de aur*, p. 66; **auriga:** *vezeteu, cărăuș*, p. 66; **aurigarius:** *povățuitori de cară*, p. 66; **auriger:** *purtători de aur*, p. 66; **aurilegus:** *furători de aur*, p. 66; **auspex:** *gîcitori de lucruri viitoare*, p. 66; **autor:** *scornitori, începători, mai de curînd așezători*, p. 67; **bajulus:** *purtători de povări*, p. 69; **balatrones:** *fulăi de nimic tribuitori, balatrăi*, p. 69; **balneator:** *băiaș de casă de băiat*, p. 69; **banausus:** *ucenic făuresc, care învață la făurărie, robitori la foc*, p. 69; **baptista:** *botezători*, p. 69; **barbaricarius:** *cusători de chipuri cu pui, țasători de mătase*, p. 70; **basiator:** *sărutători, pupători*, p. 70; **basilicanus:** *păzitori la mănăstire*, p. 70; **bestiarius:** *luptători cu fiarăle*, p. 73; **bibaculus:** *băutorăș de vin*, p. 73; **bibliographus:** *scriitori de cărți*, p. 73; **bibliopagus:** *scriitori de cărți*, p. 73; **bibliopola:** *vinzători de cărți*, p. 73; **brabantae:** *judecători, împărțitori de plată sau județi (birăi)*, p. 76; **bractearius:** *făcători de lăsplatorite de aramă, meșter de șine*, p. 77; **bracteator:** *lățitori de aur, făcători de curcubeaie, făcători de șine*, p. 77; **bubulcus:** *boari*, p. 77; **buccinator:** *bucinători, trîmbițaș*, p. 78; **bucentes:** *fecior care învață sau care șade la cizmari, la argăsitori*, p. 78; **caduceator:** *sol scornitor de pace*, p. 80; **caementarius:** *meșteri de piatră*, p. 81; **caetarii:** *vinzători de pește, de chit*, p. 81; **calcearius:** *încălțămîntari, cizmari*, p. 82; **calceolarius:** *bătușari, cizmari*, p. 82; **calumniator:** *mahleari, rușinători, ocăritori*, p. 84; **camelarius:** *cămilari*, p. 84; **camelolata:** *mînători, -e de căruțe*, p. 84; **cancellarius:** *cănțalari*, p. 85; **cantor:** *cîntători, cantor, care înceape cîntecul, cîntăreț*, p. 86; **caprarius:** *căprari*, p. 87; **caprimulgus:** *mulgători de capre*, p. 87; **capsarius:** *păzitori de sicrie, făcători, purtători*, p. 87; **captator:** *apucători, vînători, îndesători (spre apucare)*, p. 87; **carbonarius:** *cărbunari*, p. 87; **carminator:** *răhilători, scărmanători*, p. 88; **carnarius:** *cărnari, măcelari*, p. 88; **carpentarius:** *rădvănari, legănari*, p. 89; **carrucarius:** *cotigaș*, p. 89; **cassiterum:** *cusători*, p. 90; **castigator:** *certători, înfruntători*, p. 90; **castramentator:** *umblători de tabără*, p. 90; **catharchus:** *gutunari*, p. 91; **catechista:** *învățători de copii; iarăș: cumătru*, p. 91; **catillo, -onis:** *lingători de blide, lingătareț*, p. 91; **caupo, -onis:** *precupăț, circimari*, p. 92; **cauponula:** *circimăriță*, p. 92; **celeustes:** *scornitori de înădătnicii*, p. 94; **cellaria:** *pimniță; iarăș: fată grijitoare de pimniță*, p. 94; **cellarius:** *chielari*, p. 94; **cementarius:** *pietrari*, p. 94; **censitor:** *birșuguitori, bintuitori, probăluitori*, p. 94; **centurionus:** *sutaș*, p. 95; **cerdo:** *cizmari, cîrpaci, meșter de jos*, p. 96; **cetarius:** *chitari, vinzători de chiți, vinzători de pește*, p. 97; **cerevisarius:** *olăvinari*, p. 96; **calcographus:** *tipăritori de cărți*, p. 97; **chartarius:** *hîrtiari, făcători de hîrtie*, p. 98; **chartophylax:** *păzitori de hîrtie*, p. 98; **cheironomus:** *cu mînă însămnători, ca cînd ar face cazanie și cu mîna arată și însămnează rînduitele lucruri*, p. 99; **cheirurgus:** *vraci, bărbiiari, vindecători de rane*, p. 99; **chironomus:** *plesnitori cu meșteșug, săritori*, p. 99; **chorocitharistae:** *lăutari în horă*, p. 100; **chorodidascalus:** *dascăl de hore, îndereptători*, p. 100; **chymistae:** *acumisteani, schimbători de aramă*, p. 101; **cibicida:** *tăietori de bucate, împărțitori de bucate, de hrană*, 101; **circuitoires:** *ocolitori, păzitori de*

oraș, străjuitori, negoț din casă-n casă purtători, p. 103; **cisiarius**: vezeteu, cărăuș, cotigari, telegari, p. 105; **citharista**: lăutari, p. 106; **civis**: pîrgari, orășan, p. 106; **classarius**: viteaz, războinicitori în corabie sau pe mare, p. 106; **classici**: trîmbițași, p. 106; **clavator**: buzdugânari, care poartă buzdugane, p. 107; **claviger**: chielari, purtători de buzdugane, p. 107; **claustrarius**: făcători de unealte încuietoare, p.107; **clinicus**: doftor, umblători la bolnavi, la beteagi, p. 108; **coactor**: strîngători de bani, p. 109; **cocus**: sucaci, bucătari, p. 110; **codones**: sunători, scîrfitori, băcănituri, odorogitori, p. 110; **coenacularius**: prinzători de loc de cinat, p. 111; **coenobita**: călugăr, bărat, p. 111; **collega**: soț de slujbă, soț în vreoao slujbă, p. 112; **commanipulones**: soți de război, carii sînt sup o zecuire, adecă supt mîna unui căprari sau tizediș, p. 115; **commendator**: poclonitori, lăudători, p. 115; **comoedus**: jucători de comedii, p. 166; **comomotriae**: fâmei înfrîmșețtoare de păru, p. 116; **compositor**: dempreună rînduitori, alcătuitori împreunători, p. 118; **compotator**: soț de băut, p. 118; **compotrix**: băutoriță, băutoare dempreună, p. 118; **conciliator**: împăcători, p. 119; **conciliatricula**: fetișoară îmblînzitoare sau muierușcă îmblînzitoare, p. 119; **concinctor**: găsitori de ceva sau alcătuitori, p. 119; **concionabundus**: spuitorul de cazanii, p. 119; **concionarius**: propoveduitor, spuitor de cazanii, p. 120; **concionator**: căzănitori, p. 120; **concitator**: turburători, răscolitori, scornitori, pornitori, p. 120; **condimentarius**: licoferi sau vînzători de licofe, de turte dulci, p. 121; **conditor**: făcători, urzitori, găitori, scornitori, p. 121; **conductor**: cu dînsul ducători, năiemnic, năiemit, lucrători de vie, p. 122; **condus pronus**: chielari ispravnic sau purtători de grijă de casa cea împovărată, stolnic, ispravnic de bucate, p. 122; **confector**: așezători, isprăvitori, p. 122; **congrex**: turmari, cirezari, p. 124; **conjector**: gîcitori, p. 124; **coniferi**: purtători de măciuci în războiul lui Bachus, p. 124; **consciis**: soț svătuitori de taine; iarăș: știutorul vreaunui lucru împreună cu mine, p. 126; **consectator**: următori (ocolitori), umblători în urmă, p. 126; **conservator**: țiitori, păzitori; **hinc**: **conservatrix**, p. 126; **conservitium**: soție de slujbă, soție dempreună, p. 126; **consiliarius**: svatnic, p. 126; **consitor**: săditori, sămănători, p. 127; **conspicillor**: privitori, mirători, p. 127; **constupator**: pîngăritori, curvari, p. 128; **consvasor**: îndemnători, dătători de svat, p. 128; **consularis**: care au fost pîrgari, p. 128; **consultor**: întrebători de svat, dătători de svat; **hinc**: **consultrix**, p. 128; **consumptor**: mistuitori, chieluitori, p. 128; **contemplator**: ochitori, p. 128; **contemptor**: urîtori, lăpădători, p. 129; **continens**: măsurători, care toate cu măsură face, țiitori spre sine, înfrînători, p. 129; **contophoros**: cătană cu suliță călăraș sau cu cal, p. 129; **conturbator**: turburători, supărători, opăcitori, p. 130; **convector**: soț corăbiitari, p. 130; **convictor**, **-aris**: soț de masă, la o masă trăitori, p. 131; **convivator**: ospățitori, făcători, așezători de ospăț, p. 131; **copiarius**: purtători de grijă solilor și, acelora, lipsitori lucru slujitori, p. 131; **coquus**: sucaci, bucătari, p. 132; **coriarius**: curelari, tăbac, p. 132; **cornuarius**: lucrători de carne, p. 133; **coronaria**: muierușcă legătoare de cununi, p. 133; **coronarius**: legători de cununi, p. 133; **corrector**: posloduitori, muștrători, îmbunătățitori, p. 133; **coryacaes**: pă ascuns, pitulitori, p. 134; **cosmeta**: curățitori de haine, inaș, copil în casă înfrîmsățitori, p. 135; **creator**: plăsmuitori, p. 136; **crepidarius**: călțunari, făcători de călțuni cu sîrmă, cu hir, p. 136; **cribrarius**: ciurari, p. 137; **critae**: județi, judecători, p. 137; **crocotarii**: vâpsitori de haine, p. 138; **crotalus**: lehăitori, brehăitori, p. 138; **crumenarius**: pungari, p. 138; **crumeniseca**: tăietori de pungi, p. 138; **crustarius**: cojari, spoitori, p. 138; **crustularius**: cocători de azme cu carne, p. 138; **cubicularius**: vistiitari, p. 139; **cubitor**: culcători, zăcători, p. 139; **curcubitarius**: iubitori de lubeniță, p. 139; **cultor**: lăcuitori, cinstitori, lucrători, p. 139; **cultrarius**: măcelăritori spre jîrtvă, p. 139; **cultrarius**: cuștari, p. 139; **cunicularius**: săpători de cetății pă supt pămînt, p. 140; **cupendinarius**: vînzători de bucate bune, p. 140; **cupes**: iubitori de bucate, lingătareș, p. 140; **cupitor**: pohtitori, p. 140; **curator**: grijnic, purtători de grijă, p. 140; **curiales**: curteani sau svăteani, p. 141; **cursor**: alergători, fugitori, p. 141; **cursor**: bătători de bani, p. 141; **cybisteres**: săbialnici care să joacă cu săbiile, p. 142; **cymbalista**: țîmbălituri, p. 142; **danista**: cămătarnic, p. 145; **dapifer**: aducători de bucate de la cuhnie la masă, p. 145; **dardanarii**: precupeș scumpitori de grîu, carii cumpără ceva de precupesc, p. 145; **dator**: dătători, p. 145; **debellator**: biruitori, p. 146; **decanus**: decan, îmblătoriul înainte la zeace, p. 146; **deceptor**: amăgitori, înșelători, p. 146; **declamator**: zicători un lucru oarecare frumos, p. 147; **decoctor**: risipitori, care rău crușă bucatele, ori de la părinți

lăsate, ori ceale de la sine agonisite, p. 147; **decurio, -onis**: tizediș, vătaf, p. 148; **deductor**: ducători, petrecători, p. 148; **defensor**: mîntuitori, ocrotitori, p. 148; **defraudator**: înșelători, p. 149; **degulator**: înghișitori, răsîpitori, care le răsipeaște și le înghite, p. 150; **dejurus qui sancte et valde jurat**: jurători tare, p. 150; **deletor**: ștergători afară, p. 150; **delator**: pîrîtori, vînzători, p. 150; **deliberator**: isprăvitori, svătuitori, p. 151; **delinitor**: alinători (îmblînzitori), îngăduitori, p. 151; **demagogus**: povățuitori de nărod, care poruncește spre voia nărodului, p. 151; **democraticus**: cîrmuitori de domnire dempreună, p. 152; **dentifrangibulus**: frîngători de dinți, p. 153; **depeculator**: furul cămărei în care să fîn bucatele, p. 153; **depopulator**: pustiitori, robitori, p. 154; **depositarius**: păzitoriul povărei, marfei jos puse, p. 154; **deprehensor**: apucători spre ceva, cînd zice: acum te-am apucat, prinzători, p. 154; **designator**: împărșitori de locuri, împărșitori de plată, p. 155; **desultor**: cătană săritoare de pre un cal pre altul, p. 156; **detrectator**: nevoitori, cela ce nu va, lăpădători, p. 157; **diabathrarius**: papuceari, p. 158; **diabolus**: diiavol, hulitori, împotriviitori, p. 158; **diaconus**: diiacon, p. 159; **dicastae**: județi, birăi, p. 159; **dilator**: apestitori, p. 161; **direptor**: răpitori, prădători, p. 162; **diribitor**: împărșitori, p. 162; **disceptator**: județ, judecători de gîlcevi, p. 163; **disceptatrix**: judecătoare de gîlcevi, p. 163; **discophorus**: purtători de blide sau purtători de talgere, p. 163; **discussor**: ispittitori, descuscători de multe lucruri, p. 164; **dispensator**: șifar sau mai mare preste cuhnie și alalte bucate mîncătoare, p. 165; **dispositor**: rînduitori, așezători, p. 165; **disputator**: dișputuluiitori, p. 165; **dissertabundus**: dișputulti, p. 165; **dissimulator**: tăinuitori, p. 165; **distributor**: împărșitori, p. 165; **distringens**: strîngători, p. 166; **diversor**: priimitori de oaspeți, oaspre spre sălaș sau gazdă înturnători [sic!], p. 167; **divinator**: gîcitori, p. 167; **divisor**: împărșitori, p. 167; **divus**: gîcitori sau prorocitori svînt, p. 167; **doctor**: învățători, dascăl, p. 167; **doliarius**: butnari, cădari, putinari, p. 168; **domator**: îmblînzitori, p. 168; **domitor**: îmblînzitori, p. 168; **domitrix**: îmblînzitoare, p. 168; **donator**: dăruitori, p. 169; **dormitator**: durmitători, p. 169; **dorophorus**: aducători de daruri, p. 169; **dorsuarius**: spinărari, purtători în spinare, în spate, p. 169; **doryphorus**: purtători de darda, dărăbant, p. 169; **dossuarius**: spinărari, purtători în spate, p. 169; **ducenarius**: înainte îmblători la doao sute, p. 170; **ductor**: povățuitori, ducători, p. 170; **duellator**: războinicitori, p. 170; **dulcearius**: dulcerari, locofari, cocători de turte dulci, p. 170; **duplarius**: viteaz de doao leafe, p. 171; **duratrix**: fîitoare, p. 171; **dux**: agă, hearteg, hătnoi, p. 171; **dynasta**: însuș jude, pîrgari, domn, însuș biruitori, p. 171; **ecclesiastes**: propoveduitori, popă, p. 173; **eccedici, -orum**: strîngători, mîntuitori, județi au fost carii au îndemnat nărodul pentru banii vistieriei, p. 173; **eclogarii**: vorovitorii sau ascultătorii voroavei ca aceștia, p. 174; **edax, -cis**: mîncători mare, p. 174; **editor**: slobozitori afară, p. 174; **edo, -nis**: mîncători mare, lacom întru mîncare, p. 174; **educatrix**: doică, fâmeaie fîitoare în sus, p. 174; **effector**: făcători, p. 175; **effractor**: frîngători afară, sfărâmitori, p. 175; **elector**: alegători, p. 177; **elementarius**: învățători de buchii, buchiiari, p. 177; **elocutor**: grăitori afară, p. 178; **emansor**: rămîitori afară, p. 179; **emendator**: chivernisitori, îmbunățitori; p. 179; **emissarius**: umblători înainte, întărîitori de războiaie, p. 179; **empiricus**: doftor mojicesc, p. 180; **encaustus**: vopsitori cu arderea, zugrav, zugrav împistritori cu pui de sticle și de urcioare, p. 181; **ensifer**: putători de arme, purtători de spată, p. 181; **ephippiarius**: șalari, p. 182; **epibates**: hărșuitori în corabie, care să războiaște din corabie, p. 183; **episcopus**: vlădică, episcop, străjari, străjuitori, p. 183; **epistates, -ae**: biruitori de sat, județ, odăiari, maier, p. 183; **epulo, -onis**: ospătători, ospătareș, p. 184; **eques, -tis**: călăraș, care umblă călare; iarăș: neamiș, p. 184; **eremita, -ae**: sihastru, p. 185; **ereptor, -oris**: tîlhari, răpitori, p. 185; **erro, -nis**: rătăcitori, p. 185; **estrix**: muiare mîncăcioasă (mare), care fâmeie mîncă mult, p. 186; **ethologus**: arătători afară de năravuri întru vedeaarea ochilor, p. 187; **ethopoeus**: arătătoriu al năravului, înfigurătoriu, p. 187; **etymologus**: grăitori derept, care chiteaște fînța cuvintelor, p. 187; **evangelista**: evanghelist, p. 187; **eversor, -oris**: sfărîmitori, întorcători, p. 188; **eunuchus, -i**: om scopit, jugănit, păzitori de cămară, hadîmb păzitori de featele împărâtești, p. 188; **evocator**: chiemători afară, p. 188; **eutrapelus, -i**: cînsteș, omeneatec, de omenie, sloveasnic, p. 189; **exactor**: strîngători de dajde, de bir, aducători afară, p. 189; **exagitator**: năcăjitori, căznitori, p. 190; **exceptor**: scriitori afară, luotori afară, p. 191; **excogitator**: gînditori afară, gîndind gășitori de ceva, p. 191; **excubitor**: străjari, străjuitori, verdăluitori, p. 191; **excursor**: alergători

afară, p. 191; **excusor**: tipăritori afară, p. 192; **executor**: ducători în șfârșit, isprăvitori, p. 192; **exemptor**: luotori afară, p. 192; **exesor**: mîncători afară, rozători afară, p. 192; **existimator**: biciuluiitori, judecători, p. 193; **expolis**, **-is**: lăcuitori afară de oraș, p. 193; **exorator**: îmblînzitori, p. 193; **exorcista**: silitori de draci, gonitori de draci, p. 193; **exorgesta**: legători de draci, p. 193; **expanditor**: întinzători afară, p. 194; **expilator**: jăfuiitori, belitori, p. 194; **explanator**: tilcuitori, p. 195; **explorator**: iscoadă, ispititori, probăluitori, p. 195; **expostulator**: ponosluitori, p. 195; **expromissor**: chiezaș, făgăduitori pentru dîns, p. 195; **expugnator**: sfărîmitori, luotori cu putearea, p. 195; **expulsor**: gonitori afară, p. 195; **exquaestor**: povătaș, care au fost vătaș, p. 195; **exterminator**: gonitori afară, sfărîmitori afară, aruncători afară din rădăcină, p. 196; **extitmulator** [sic!]: îmbolditori, strămurători, p. 196; **extinctor**: stîngători, p. 196; **extispex**, **-cis**: gîcitori din privirea mațelor, plumînilor și a hîcatului, p. 196; **extortor**: făcători cu de-a sila, p. 197; **exultans**, **-tis**: bucurători, veselitori, dănșuitori, p. 197; **faber**: faur, bărdaș, om meșter, p. 199; **faberferrarius**: faur, lăcătuș, p. 199; **faberlignarius**: meșter de lemn, bărdaș, măsar, p. 199; **fabricator**: făcători, bărdășitori, făurători, p. 199; **fabulator**: băsnetori, p. 199; **factor**: făcători, p. 199; **facularii**: purtători de făclii, p. 199; **fallens**: înșelători, **-re**, mahleari, p. 200; **falsarius**: viclenitori, **-re**, viclenitori de bani, viclenitori de răvașuri, p. 200; **famigerator**: vestitori, p. 200; **fartor**: umplători, făcători de cîrnați, p. 201; **faticanus**: gîcitori, gîcitoriul rînduirii lui dumnezău, p. 201; **fautor**: voitori de bine, p. 201; **fatrrix**: voitoare de bine, p. 201; **feciales**: soli vestitori de război sau de pace, p. 202; **ferramentarius**: făcători de unealte de hier, p. 203; **ferrariusfaber**: faur, p. 203; **ficitor**: iubitori sau culegători de zmochine, p. 204; **ficior**: furmăluitori, clăditori, p. 204; **fidejussor**: chiezași, p. 204; **fidicen**: alăutari, p. 204; **figulus**, **-i**: olari, p. 204; **finitor**: șfârșitori, istovitori, hotărîtori, măsurători de pămînt, p. 205; **flabellifer**: purtători de apărătoare de muște, p. 205; **flagitor**: cerători virtos, p. 205; **flagrio**, **-onis**: slugă luată supt nuia sau supt bici, p. 206; **flamen**, **-nis**: preot de svinșit, p. 206; **flaminus**: slujitori de jîrtvuit, p. 206; **flammenarius**: îngălbînători, văpsitori cu galbăn, p. 206; **flator**: suflători, înflători; iarăș: fluieraș, trîmbițaș, p. 206; **flexamines vel flexumines**: cătane întorcătoare de cai, carii umblă întorcîndu-i cu frîul și ncoace și-ncolo, p. 206; **focale**: guler, strîngători de grumaz sau încreșitori de păr, p. 207; **focaria**: bucătăriță, socăcioaie, p. 207; **focarii**: focari, slugi care fac focul, p. 207; **foenerator**: cămătari, p. 208; **foraria**: fămeaie care poartă în tîrg hrană, p. 208; **foricarius**: curățitori de ișitori, p. 208; **formator**: formăluitori, p. 209; **fornacarius**: încălzitori de cuptori, cocători de pită, p. 209; **fornicarius**: neșuțatori de boltă, boltaș, p. 209; **fossor**, **-aris**: săpători, p. 210; **fraenator**: înfrînători, înzăbălitari, p. 210; **fratricida**: fratele șugubăț, ucigaș de oameni, **-ă**, p. 210; **fraudator**: viclean, viclenitori, p. 210; **frivolarius**: vînzători de lucruri de nimic, de furda, p. 211; **frondator**: curățitori de crange, de ramuri, p. 211; **frugiperdus et frugiperda**: perzători de pîine sau pită, p. 212; **frumentarius**: pîinari; iarăși: vînzători de pîine, p. 212; **fulgurator**: fulgerători, p. 212; **fullo**: curățitori de veșminte, văpsitori, p. 213; **funabulus**: palivan, p. 213; **fundicularius**: hărțuitori cu praștia, praștiari, p. 213; **funipens**: palivan, umblători pă funie, p. 213; **furnaria**: cuptoriță, pităriță, p. 214; **furnarius**: cuptorari, pîtari, care face pită, p. 214; **fusor**: turnători, implători, p. 214; **galactopotae**: băutori de lapte, p. 215; **galeotae**: spuitori de ceale viitoare au fost în Attica, p. 215; **gallinarius et gallinaria**: găinari, găinariță, p. 216; **ganeo**: umblători în bordeai, p. 216; **gelasinus**: făcători de ris, așezători de ridere, p. 217; **generator**: născători, p. 217; **geomantis**: vrăjitori din pămînt, prorocitori, gîcitori din pămînt, p. 218; **geometra**: măsurători de pămînt, p. 218; **gerro**, **-onis**: cicălitari, brehăitori, p. 219; **gestator**: purtători, p. 219; **gestor**: purtători, p. 219; **gladiator**: hărțuitori săfăbiialnic [sic!], războinicitori, p. 220; **glossematicus**: tilcuitori, p. 220; **gluto**, **-onis**: zmîrcitori, grumazi înalți, care mînîncă mult și bea fără măsură, p. 221; **grallator**: piciorăngar, care umblă în piciorange de lemn, p. 222; **grammateus**: logofăt, diiac, scriitori, notarius, p. 222; **grammatista**: învățat de jumătate, învățățăl, p. 222; **grassator**: jăfuiitori, tilhăritari, p. 222; **gubernator**: cîrmari, mînători de cîrmă, îndereptători, povățuitori, ispravnic, purtători de grijă, p. 224; **gurdes**: nebunateac, p. 224; **gymnastes**: învățatori spre războire, p. 224; **habitator**: lăcuitori, p. 226; **haeredipeta**: pohțitori de moșie, de ocină, p. 226; **halophanta**: trăitori cu minciuni, mahleari, p. 227; **hamiota**: năvodari, păsari, unghiceari, p. 227; **hariola**: prorocitoare, gîcitoare, p. 228; **hariolus**, gîcitori, prorocitori, p. 228; **haruspex**, **-cis**: gîcitori,

gîcitoare din vederea mațelor vitelor, p. 228; **hecatontarchus**: *sutaș*, p. 229; **helciar**: *trăgători de corabie, trăgători de povăruri pã funie în corabie*, p. 229; **herbarius**: *doftor de iarbă*, p. 231; **hermoglyphus**: *cioplitori de idoli*, p. 232; **hierodulus**: *slujitori împrejurul svințeniei*, p. 233; **hierophanta**: *păzitori de svințenie*, p. 233; **hipparchus**: *hătmoși de călărași*, p. 233; **hippocomus**: *călari, schimbători de cai, vînzători de cai*, p. 233; **hippomanos**: *care munceaște cu caii, călari*, p. 234; **hippotoxotes**: *călăreși cu săgeți*, p. 234; **historicus**: *istoriceari, scriitori de istorii*, p. 234; **historiographus**: *scriitori de cărți de lucruri făcute, scriitori de istorii*, p. 234; **histricus**: *jucători de comedii, care din lucrurile celor pristăviți pildă luund, multe fealuri de lucruri joacă*, p. 234; **histrion**, **-onis**: *jucători de comedii, bărdăoază, cucă*, p. 234; **hoedoeporus**: *călători umblători pre cale*, p. 234; **holophanta**: *mincinos, tâlpiz, mahleari*, p. 235; **homicida**: *ucigaș de obște, șugubeș*, p. 235; **homohypni**: *lăcuitori împreună*, p. 235; **honoripeta**: *pohtitori de cinste, mîndru*, p. 235; **horrearius**: *păzitori de șură, șurari*, p. 236; **hortator**: *îndemnători*, p. 236; **hortatrix**: *îndemnătoare*, p. 236; **hortulanus**: *grădinari*, p. 236; **humator**: *îngropători*, p. 237; **hyalurgus**: *făcători de sticle*, p. 237; **hydrophanta**: *căutători de izvoară, găsitori de fintini*, p. 237; **hydropota**: *băutori de apă*, p. 238; **hyparchus**: *vătaf, ispravnic*, p. 238; **hyperaspites**: *mîntuitori*, p. 238; **hypodidascalus**: *ajutători de învățătură, soț de învățătură*, **collaborator**, p. 239; **jactator**: *măritori, slăvitori, trușași, pre sine aruncători*, p. 240; **jaculator**: *zvîrlitori, pușcători*, p. 240; **janitor**: *ușari, stătători la ușă, portari*, p. 240; **janitrix**: *portăriță, ușăriță*, p. 240; **jatraleptes**: *vraci neguțătoritori cu unsoarea*, p. 241; **ichthyophagi**: *trăitori cu pește, mîncători de pește*, p. 241; **ichthyopola**: *vînzători de pește*, p. 241; **idolatra**: *închinători de bozi, de idoli*, p. 241; **jesus**: *fiitori, spăsitori*, p. 242; **illusor**: *batjocuritori*, p. 244; **imitator**: *următori*, p. 244; **imitatrix**: *următoare*, p. 244; **impactor**: *lovitori spre dîns*, p. 246; **imperator**: *porîncitori, crai, împărat*, p. 246; **imperatrix**: *porîncitoare, crăiasă, împărăteasă*, p. 246; **impes pro impetus**: *deasilealnic, făcători sau luotori cu sila, năsilnic*, p. 247; **impostor**: *viclean, mahleari*, p. 247; **impressor**: *împreusurători, tipăritori de cărți, călcători*, p. 247; **impilia**: *împletitoare de păr*, p. 247; **improbator**: *nu-bine văditori sau mărturisitori, batjocuritori, muștrători*, p. 248; **inalpini**: *lăcuitori în munte, munteani*, p. 249; **incensor**: *aprinzători*, p. 250; **incentivum**: *așîțatori*, p. 250; **indagator**: *iscoditori, cercetători, căutători*, p. 253; **indusiarus**: *cămășari, făcători de cămăși*, p. 255; **inficiator**: *tăgăduitori*, p. 257; **inoculator**: *altuitori de ochiuri de pom*, p. 260; **inquilinus**: *jeleari, lăcuitori*, p. 261; **inquisitor**: *cercători, întrebători*, p. 261; **insidiator**: *leșuitor*, p. 262; **inspector**: *privitori, ochitori*, p. 262; **instaurator**: *ziditori în sus, clăditori*, p. 262; **instigator**: *îmbolditori, silitori*, p. 263; **institor**: *neguțători, slugă de neguțători*, p. 263; **institrix**: *precepeață, cufăriță*, p. 263; **instructor**: *gătitori*, p. 263; **interceptor**: *prinzători înlăuntru, opritori*, p. 265; **intercessor**: *în mijloc umblători*, p. 265; **interemptor**: *omoritori, junghietori*, p. 265; **interfactor**: *omoritori*, p. 265; **internuntius**: *sol umblători în mijloc*, p. 266; **interpolator**: *înnoitorul veșmintelor vechi*, p. 266; **interpolatrix**: *fămeaie curățitoare de haine vechi, de demult*, p. 266; **interrex**: *îndereptătorul țarei după moartea împăratului pînă la aleagerea împăratului celui nou*, p. 267; **inventor**: *venitori în mijloc, în mijloc rumpători*, p. 267; **intimator**: *afară vestitor*, p. 268; **invasor**: *sculători spre dîns, răpșitori spre dîns*, p. 269; **inventor**: *aflători, găsitori*, p. 269; **investigator**: *cercători*, p. 269; **jocular**: *batjocuritori, glumitori, -re*, p. 270; **irrisor**: *risători, batjocuritori*, p. 271; **irritator**: *îmbăsători, întăritători, amușitori*, p. 272; **juges**: *delarelaș [sic!] a jugu, jugari*, p. 274; **juridicus**: *spuitori de leage afară, de judecată*, p. 274; **jurisconsultus**: *știutori de leage*, p. 274; **jurisinterpres, -tis**: *tîlcuitori de leage*, p. 274; **jussor**: *lăsători, porîncitori*, p. 274; **lachenopola**: *vînzători de legumi*, p. 277; **lactarius**: *făcători de bucate cu lapte*, p. 278; **lanio, -onis**: *măcelari*, p. 279; **lanista**: *dascăl de războaie, de hărțuiri*, p. 280; **lanius**: *măcelari, vînzători de carne*, p. 280; **lapicida**: *cioplitori de piatră, tăietori de piatră*, p. 280; **lapidator**: *pietritori, cu pietri svîrlitori*, p. 280; **lapidicida**: *tăietori de piatră*, p. 280; **largitor**: *dătători de prisosît*, p. 280; **laterarius**: *cărămidari, făcători de cărămizi*, p. 281; **latomus**: *tăietori de piatră*, p. 281; **lator**: *ducători, aducători*, p. 281; **latrator**: *lătrători*, p. 281; **latro, -onis**: *lotru, tîlhari*, p. 281; **latrunculator**: *prinzători de lotri, chinuitori de tîlhari*, p. 282; **laudator**: *lăudători*, p. 282; **laudatrix**: *lăudătoare*, p. 282; **lecticarius**: *purtători de lectică*, p. 283; **lectsterniator**: *așternători de pat*, p. 283; **legator**: *făcător de diiată*, p. 283; **legatus**: *sol, purtători de cinste, cum ar hi un*

vătaf, p. 283; **legifer**: dătători de lege, p. 283; **legifera**: dătătoare de lege, p. 283; **legirupa**: rumpători sau stricători de lege, p. 283; **legislator**: deregători de lege, p. 283; **legulejus**: învățatori de lege, p. 283; **legulus**: culegători de vie sau de poame, p. 283; **lena**: fâmeaie fiitoare de bordea, p. 283; **libellio, -onis**: purtători de răvașuri, ducători de cărți, p. 285; **liberator**: izbăvitori, slobozitori, p. 286; **libitinarius**: îngropători de morți, p. 286; **librariolus**: scriitori, logofăt, scriitoras de cărți, p. 286; **librarius**: scriitori de cărți, vnzători de cărți, p. 286; **librator**: măsurători, cumpărători, p. 286; **libripens, -dis**: măsurători cu puntul, p. 286; **licitans**: cerători în preț, p. 286; **licitator**: bătători de preț, p. 287; **lictor, -oris**: sluga orașului, poroslov, crainic, henghiari, gîde, p. 287; **lignator**: lemnari, tăietori de leamne, p. 287; **linguritor**: răsîpitori cu gîtlejirea, p. 287; **limbolarius**: croitori, primuitori, cusători de gure, p. 287; **linteo**: pînzari, p. 288; **lintrarius**: luntrari, cinari, p. 288; **literator**: diiac, grămmatic, învățat, p. 289; **lithoglyphus**: tăietori de piatră, p. 289; **liticen**: trîmbișas cu trîmbita strîmbă, p. 289; **lixa**: spălătoare, curățitoare de lături în tabără, p. 289; **locatarius**: priimitori casa, țarina în simbrie, în plată, p. 289; **locator**: dătător în simbrie, în plată, locitori, așezătoroi, p. 289; **locutor**: grăitori, p. 290; **locutulejus**: cicală, limbut, care grăiaște multe, p. 290; **logista**: dascal învățatori spre luarea sămii, p. 290; **lorarius**: poroslov, slugă a orașului, p. 291; **lotor, -oris**: spălători, p. 291; **lotrix**: spălătoare, p. 291; **lucrifuga**: fugitori de dobîndă, urători de dobîndă, p. 292; **lucurio, -onis**: cercători de dobîndă, p. 292; **luctator**: luptători, svăditori, războinicitori, p. 292; **ludia**: jucăcioasă fâmeaie, p. 292; **ludificans**: viclenitori cu jucarea, cu batjocurirea, -re, p. 292; **ludimagister**: dascal învățatori, dascal de școală, p. 292; **ludio**: jucătareș, dănșuitori, bårdăoază, p. 292; **lupanarius**: vînători de lupi, p. 293; **lurco, -onis**: zmîrcitori, mîncători mare, p. 293; **lusor**: jucători, batjocuritori, ciufulitori, p. 293; **lychnuchus**: sfeășnic sau purtători de făcele de vînt, p. 294; **lyricen**: lăutari, căpuzari, p. 295; **lyristes**: lăutari, p. 295; **macellarius**: preocupăș, vînători de bucate, de hrană, p. 296; **machaeropoeus**: purtători de sabie, p. 296; **machinarius**: făcătorii unealtelor cu înțelepciune și al găsîrilor celor meștesugealnice, p. 296; **machinator**: găsitori de unealte tălpize și făcători de găsiri înțeleapte, p. 296; **mactator**: omorîtori, tăietori jos, p. 296; **maenas**: fâmeaie urgisitoare cici și colea alergătoare, svinșuitoare sărbătorile lui Bachus, p. 297; **mageirus**: bucătari, sucaci, p. 297; **maggiste, -tri**: dascal, p. 297; **magistra**: dascăliță, p. 297; **magnarius**: negușători mare, negușători cu negoașe mari, p. 297; **magnates**: oameni căpetenii, cum sînt boiarii, p. 297; **magnetes**: domnii sau boiarii din divan de svat, căpeteniile orașului, p. 297; **magus**: înțelept îndrăcit, fărncători, descîntători, p. 298; **malefica**: fâmeaie rău făcătoare, strigoaie, p. 298; **malleator**: ciocănitari, bătători cu ciocanul, p. 298; **mandator**: porîncitori, p. 299; **mando, -onis**: mîncători mare, p. 299; **mansveturius**: îmblînzitori, p. 299; **manipularis**: stegari, cre [sic!] ține steagul sau cel care e sput [sic!] steag; iarăș: de o mîndă(cît iai o dată), p. 300; **mantes**: gîcitori, vrăjitori, p. 300; **manticularium**: tăietori de pungi, furători de burdușe, de teșile, p. 300; **mantis**: gîcitori, p. 300; **manulearius**: făcători de haine cu mîncei, p. 300; **margaritarius**: vînători de mărğăritari, p. 301; **marmorarius**: cioplitori de piatră de marmură, p. 301; **marsupiaris**: pungari, făcători de pungi, p. 302; **martyr**: făcători de adeverință (mărturisire), -re, măcenic, -că, p. 302; **masgophorus**: purtători de gîrbaci, p. 302; **mastrucatus**: purtători de conteș șardienesc, p. 302; **mataelogs**: grăitori în zadar, în deșert, p. 302; **materfamilias**: stăpînă cu slugi, p. 302; **materiaris**: cioplitori al lucrurilor de clădit, gătitoriul, p. 303; **matricida**: omorîtori de mamă, șugubășu maice-sa, p. 303; **mechanicus**: om meșter, om lucrători, p. 304; **mediastinus**: slugă de jos, de mijloc, p. 304; **mediator**: umblători în mijloc, mijlocitori, p. 304; **medicamentarius**: făcători de doștorii, p. 304; **mediator**: mijlocitori, în mijloc umblători, p. 304; **melancholicus**: căruia îi iaste în trup splina neagră pentru care să necăjaște și-i cu voia trist și și [sic!]adease zburatec la fire (nebun), p. 305; **melicus**: învățatori de cîntece sau făcători de cîntări, p. 305; **meliturgus**: slobozitori de miiare, nevoitori cu miierea, p. 306; **mellarius**: mierari, țuitori de miiare, p. 306; **melodes**: cîntători dulce, p. 306; **memorator**: pomenitori, p. 306; **ensor**: măsurători, p. 307; **mensularis**: schimbători de bani, zaraf, p. 307; **mercans, -tis**: țirguitori, cumpărători, -re, p. 307; **mercator**: negușători, p. 307; **mercenarius**: năemit, biriș, cel cu simbrie, cu plată tocmii, p. 307; **meribibulus**: băutori de vin tocmă curat, p. 308; **merobibus**: băutori vin neamestecat, p. 308; **meseochorus**: muzicaș, stătători în mijlocul

șireagului, căpuzari, strunari, p. 308; **metallarii**: săpători de băi, de rude, p. 309; **metallicus**: băiaș, băiaș rudari, p. 309; **metator**: hotărâtori, măsurători afară, p. 309; **metoposcopus**: gîcitori din privirea frunței și a obrazului, p. 309; **miles, -etis**: viteaz, cătană, p. 310; **mimographus**: poetic scriitori de veașuri de lucrure scîrnave și de ocară, p. 310; **mimula**: fâmeiță următoare năravului sau obiceiul altuia cu joc, p. 310; **mimus**: următorul glumă cu meșterșug al năravului altui om și al voroavei, p. 310; **minister**: slugă, ajutori, p. 311; **ministrator**: slujitori, p. 311; **ministratix**: slujitoare, fată sau fâmeaie, p. 311; **mirator**: mirători, p. 311; **miratrix**: mirătoare, p. 311; **misanthropos**: următori de nărod, cumplitori de om, p. 312; **miserator**: milostivitori, amărători, p. 312; **moderator**: îndereptători, cîrmitori, p. 313; **modulator**: cîntători, învățatori spre cîntări, p. 313; **moderatrix**: îndereptătoare, p. 313; **modiperator**: îndereptători de ospeațe, de nunte, p. 313; **modulator**: cîntători, învățatori spre cîntări, p. 313; **molendinarius**: morari, p. 314; **molitor, a molior**: așezători de lucru mare, mare alcătuire făcători, p. 314; **molitor**: morari, p. 314; **molitrix**: morăriță, p. 314; **molochinarius**: vâpsitori de șcarlat, p. 314; **monachus**: sîngur trăitori, bărat, p. 315; **monarcha**: crai sîngur domnitori sau căpetenie, p. 315; **monetarius**: bătători de bani, p. 315; **monitor**: îndemnători, p. 315; **monomachus**: oștitori sîngur cu unul, p. 315; **monstrator**: arătători, p. 315; **morator**: întîrziatori, zăbovitori, p. 316; **morologus**: cu vorba nebun, măscărici, p. 316; **motor**: clătînători, mișcători, p. 317; **mulio**: catîrari, minători de mișcoi, p. 317; **mulius idem quod mulio**: păstori de catîri, mișcoiari, p. 317; **mulomedicus**: doftor de asini, p. 317; **multibibus**: băutor mult, p. 318; **munitor**: întăritori, feritori, p. 319; **musicus**: dascal de cîntări, p. 320; **musicarius**: meșter împodobitori cu înfățate pietri, p. 320; **myropola**: pătîcari, apticari, spiceari, p. 321; **mystagogus**: cîlșeari, purtători de grijă a svințeniei, p. 321; **naca**: vâpsitori, lucrători de lînă, p. 322; **narrator**: povestitori, p. 322; **natator**: înotători, p. 323; **natinatores, seditiosi negotiosi vocabantur**: pornitori de turbări, mahleari, haini, p. 323; **navarchus**: căpitanul șireagului corăbiei, p. 323; **naulerus**: meșter de corabie, corăbiiari, p. 323; **navicularius**: corăbiiari, meșterul corăbiei, p. 323; **navita**: corăbiiari, vînslari, p. 324; **naumacharius**: oștitori pă apă, p. 324; **naumachus**: oștitori, hărțuitori în corabie, galionari, p. 324; **nauepegus**: făcători de corabie, p. 324; **nauta**: corăbiiari, vînslari, p. 324; **necromantes**: gîcitori sau prorocitori de morfi, de pogrebanii, p. 325; **necrophorus**: ducători de mort, p. 325; **negotiator**: muncitori, neguțatori, p. 325; **nestrix**: cusătoare, torcătoare, p. 327; **neurobata**: umblători pă funie, palivan, p. 327; **nominator**: numitori, p. 330; **nomodidactes**: învățatori de leage, p. 330; **nomophylax**: păzitori de leage, p. 330; **notarius** [sic!]: însămănători în sus, scriitori în sus, notari, p. 330; **novator**: înnoitori, p. 331; **novatrix**: înnoitoare, p. 331; **nugator**: grăitori de birfîturi, spuitori de minciuni, p. 332; **nugivendus**: vînzători de lucruri mincinoase, zădarnice, p. 332; **numularius**: schimbători de bani, zaraf, p. 333; **nunciator**: spuitori de vești, vestitori, p. 333; **nucius**: sol, spuitori de vești, olăcari, iarăș: veste, p. 333; **nundinator**: bulceari, zborari, p. 333; **nuntia**: spuitoare de vești, solitoare, soliță, p. 333; **nuntiator**: sol, ducători de poruncă, spuitori de vești, p. 333; **nutritius**: hrănitori, p. 333; **objurgator, -oris**: muștrători, dojenitori, p. 336; **oblatrator**: împotriva cuiva lătrători, p. 336; **oblatratrix**: împotriva lătrătoare, p. 336; **oblocator**: ocărîtori, grăitori pre dîns, p. 336; **obsessor**: popositori, oboritori, descălecători, p. 337; **obsignator**: peceluitori, p. 337; **obsonator, vide opsonator**: tîrguitori de bucate, p. 338; **obsopoeus**: bucățari, socaci, p. 338; **obtrector**: hulitori, p. 338; **ocator**: grăpători, p. 339; **occultator**: ascunzători, tăinuitori, p. 340; **ocularus**: doftor de ochi, p. 341; **odorator**: miroșitori, p. 340; **oconomus**: grijitori de casă, purtători de grija casei, p. 341; **oenophorus**: purtători de vin, împlători de vin, p. 342; **oenopola**: cîrcimari, p. 342; **offarius**: hierbători de zămșoară, p. 342; **offector**: vâpsitori, p. 342; **offensator**: bîntuitori, zmintitori, poticnitori, greșitori, p. 342; **olearius**: uleiari, făcători de uloi, p. 343; **olitor, -oris**: vînzători de iarbă, legumari, grădinariul, p. 343; **ominator**: gîcitori, prorocitori, aruncători de sorți, p. 344; **operaria**: lucrătoare pă zî, p. 345; **operarius**: muncitori, lucrători, lucrători pă zî, p. 345; **operator**: muncitori, lucrători, p. 345; **ophionachus**: oștitori cu șarpele, p. 345; **ophiophagus**: mîncători de șarpe, p. 345; **ophthalmicus**: doftor tîmăduitori în ochi, p. 346; **opifex, -cis**: om meșter, lucrători cu mîna; iarăș: făcători, așezători, p. 346; **opilio, -onis**: oiari, cioban de oi, p. 346; **opitulator**: ajutători, p. 346; **oppressor, -oris**: călcători jos, dosăditori, p. 347; **oppugnator**: oștitori împotriva, războitori împotriva, p. 347; **opensator**: tîrguitori de bucate, p.

347; **ordinator**: rînduitori, p. 349; **ornihotarces**: grijitorul găinilor, p. 349; **ostentator**: arătători, trufitori, p. 350; **ostiarus**: stătători la ușă, ușari, portari, p. 351; **ovporopola**: vînzători de bucate cu oțat, p. 351; **pabulator**: aducători de obroc, p. 353; **pacator**: împăcători, -re, linitori, p. 353; **pacificator**: așezători, făcători de pace, p. 353; **pactor**: tocmitori, făcători de prinsoare (de rămas), p. 353; **paedagogus**: învățatori de copii, dascal de școală, p. 353; **paedotriba**: purtătorul de grijă al copiilor, învățatori de copii, p. 353; **paetus**: privitori, căutători în sus încrucișat, p. 354; **palaesticus**: luptători, hărțuitori, p. 354; **palaestrita**: dascal de hărțuit, luptători, p. 354; **plaestitus**: hîreț, hărțas, p. 354; **palpator**: lingușitori, ștergători, p. 355; **palpo**, -onis: lingușitori, p. 355; **pamphilus**: iubitori de toate; iarăș: la toți drag, iubit, p. 356; **pandocheus**: priimitori de oaspeți, p. 356; **panifex**, -cis: cocători, făcători de pită, p. 357; **panificus**: făcători de pită, p. 357; **pantomimus**: ca acela jucători, bîrdăoază, cucă, care faptele tuturor și graiul urmînd, cu podoabă le știe înainte a le arăta, p. 357; **parabatae**: trecători de ceaea parte, sucitori de ceaea parte, p. 358; **paracletus**: veselitori, mijlocitori, umblători în mijloc, p. 358; **paranymphus**: peșitori, îndereptători de mire, nun, p. 358; **paraphrastes**: cu mai multe graiuri, cu voroavă de prisosît, tîlmăcitori, tîlcuitori, p. 358; **parasitus**: lingușitori, lingători de blide, p. 358; **parenticida**: șugubăț de părinte, p. 359; **paephippius**: călăraș neînvățat, p. 359; **pariator**: cu alt numărători, întocma numărători, socotitori, p. 359; **parmularius**: hărțuitori împăvăzat, p. 360; **parochus**: care au gătit solilor celor veniți bucate (conăceari); iarăș: popă, slugă bisericească, p. 360; **parricida**: care omoară pre tată-său, șugubețul tătîni-său, p. 360; **partitor**, -oris: împărțitori, p. 361; **partor**: luotori de parte, căpătători, așezători de ceva, p. 361; **pastinator**: săpători, arători, p. 361; **pastophorus**: popă de svinenie, p. 361; **patagiarius**: făcători de veșminte cu aur, p. 361; **patinarius**: lingători de blide, p. 362; **patror**: așezători, deregători, p. 362; **patricida**: șugubeț de părinte, p. 362; **patrona**: fâmeaie apărătoare, purtătoare de grijă, ctitoră, p. 362; **patronus**: apărători, făcători, ctitor, p. 362; **pausarius**: îndereptători de vînsliotori, p. 363; **peccator**: păcătos, păcătuitori, p. 363; **pecorarius**: păstori de vite, p. 363; **pecuarius**: păzitori de vite, p. 363; **pedarius**: judecători de svat, svătean, care n-au zis sentenție, ci a altuia o au mărturisit bună a fi, p. 364; **pedes**, **peditis**: pedestraș, p. 364; **pellicator**: înșelători, amăgitori, p. 365; **penatores**, **qui penum gestant**: purtători de bucate, p. 366; **pensator**: măsurători, p. 366; **pensiculator**: măsurători, biciuluiotori, p. 366; **pensionarius**, **qui pensionem alicui solvere teneatur**: priimitori în simbrie, p. 366; **pensiator**: bine măsurători, p. 366; **pensor**: măsurători, p. 366; **pentarchus**: umblători înainte la cinci, p. 366; **penathlus**: oștitori, cu cinci meștersuguri oștitori, p. 366; **percantatrix**: cîntătoare; iarăș: descîntătoare, p. 368; **percontator**: iscoditori, p. 368; **percussor**: bătători, ucigători, omoritori, p. 368; **perditor**: pierzători, făcători de pagubă, sfărîmitori, p. 369; **perductor**: purtători, p. 369; **perfossor**: săpători de pereți, săpători de case, p. 370; **perfuga**, -ae: pribeag, fugători dincolo, în mijlocul vrăjmașilor, p. 370; **peroriga**: meșter slobozitori armăsarul în stavă la iape, p. 374; **perscriptor**: scriitori, logofăt, p. 375; **persecutor**: gonitori, duđuitori, p. 375; **persvasor**: făcători ca să să crează, silitori, amăgitori, p. 376; **persvatrix**: făcătoare de crezut, amăgitoare, p. 376; **perturbator**: turburători, pierzători de minte, opăcitori, turbători, supărători, p. 377; **perturbatrix**: supărătoare, turburătoare, p. 377; **petaurista**: jucători, săritori, fugitori, p. 378; **petitor**: ceiotor, procorul pîrîtorului ponosluitori, p. 378; **petitrix**: fâmeaie pîrîtoare, ponosluitoare, p. 378; **phago**, -onis: mîncători mare, p. 374; **phalangarii**: viteaji de șireag stătători, p. 379; **phalangarius**: purtători de povăruri, p. 379; **pharmacutria**: fărmaçitoare, p. 380; **pharmacopola**: pătîcari, vînzători de doftorii, p. 380; **pharmacotrophii**: mîncători de venin, de otravă, p. 380; **philarchus**: pohtitori, iubitori de domnie, p. 380; **philargyrus**: iubitori de bani, p. 380; **philodespotus**: carele iubeaște pre domnu-său, iubitori de domn, de stăpîni, p. 381; **philoemus**: săbiiari de vin, iubitori de vin, p. 381; **philologus**, -i: iubitori de vorbă împodobită, învățatori de grai împodobit, p. 381; **philomathes**: învățatori bucurosi, p. 381; **philomusus**: iubitori de învățatură, p. 381; **philonicus**: pohtitori de biruință, arțăgaș, p. 381; **philopolemus**: iubitori de război, bucurosi oștitori, p. 381; **philoponus**: iubitori de muncă, de lucru, p. 381; **philos**: iubitori, priiatin bun, p. 381; **philosophaster**: iubitori de filosofii sau pohtitori, iubitori de înțelepții, următori de înțelepți, p. 381; **philosophus**, -i: iubitoriul înțelepției, pohtitoriul și învățatoriul dereapteii învățaturi, p. 381; **philothorus**: cugetători înțelepțește, cu cugetul toate

descusători, p. 381; **philoxemum**: *gazdă bună, iubitori de veniți*, p. 381; **phrygio, -onis**: *țăsători de mătasă*, p. 382; **phylacista**: *păzitori de temniță, temniceari*, p. 383; **physiologus**: *vorovitori dascal învățători de lucrurile firnice*, p. 383; **physionomus**: *înțelegători spre fire*, p. 383; **piatrix**: *fămeaie muncitoare cu jîrvă curățitoare*, p. 383; **pignerator**: *cerători de zălog, zălogitori*, p. 384; **pilarius**: *bărdăoază care să jocă cu gloanțe și cu păhară*, p. 384; **pingviarius**: *iubitori de gras*, p. 384; **pingviniarius**: *iubitori de gras*, p. 384; **pinsor**: *pisători, frîngători de grîu, măcinători*, p. 385; **pirata**: *tîlhari de mare*, p. 386; **piscarius**: *vînzători de pește*, p. 385; **piscator**: *păscari*, p. 385; **piscatrix**: *păscăriță, păscăreasă*, p. 385; **pistor, -oris**: *cocători de pită, beachiiar*, p. 386; **pistrix**: *cocătoare, pităriță, bechierasă*; iarăș: *pește de mare*; iarăș: *sămna de steale*, p. 386; **plagiarius**: *furători de slugă, amăgitori, vînzători de slujnică*, p. 387; **planus**: *viclean amăgitori*, p. 387; **plastes, -stae**: *lucrători de pămînt, meșteri de tină, olari*, p. 387; **plausor, -oris**: *tepșitori, veselitori*, p. 388; **plaustrarius**: *făcători de car*, p. 388; **plebicola**: *slugi iubitoare de nărod de obște*, p. 388; **plumarius**: *văpsitori cu pana (cu tuleai)*, p. 389; **pocillator**: *împlători de păhar*, p. 389; **pocillatrix**: *împlătoare de păhar*, p. 389; **poeta**: *poetic scornitori, așezători de veașuri*, p. 390; **polio, -onis**: *curățitori de sabii, de arme*, p. 390; **pollinctor**: *ungători de trup mort, îngropători de mort*, p. 390; **pollintor**: *cernători de făină*, p. 391; **polyhistor**: *știutori a multe, cu multă învățătură*, p. 391; **polyphagus, -i**: *mîncători mult, mîncători mare*, p. 391; **pomarius**: *vînzători de poame*, p. 392; **pontifex**: *popă mare, arhiereu*, p. 392; **ponto, -onis**: *podari, vînslari*, p. 392; **popino, -onis**: *lingătareț în cuhnie*, p. 392; **populator**: *pustiitori*, p. 392; **populatrix**: *pustiitoare*, p. 392; **porcarius**: *purcari*, p. 393; **porcinarius**: *vînzători de carne de porc*, p. 393; **porculator**: *fiitori, creșcători de porci*, p. 393; **porthmeus**: *vînslari*, p. 393; **portisculus**: *păleari de corăbiiari, care îndeamnă pre păleari*, p. 393; **portitor**: *vînslitori, vamăș de vînslit, podari, strîngători de vamă*, p. 393; **positor**: *așezători, făcători*, p. 394; **possesor**: *biruitori, ocinători, uricaș, moștenitori*, p. 394; **postulator**: *cerători, pohtitori*, p. 395; **potator, -oris**: *băutori*, p. 395; **potor**: *băutori*, p. 395; **praebitor**: *dătători, dătători afară, slujitori afară*, p. 396; **praecatrix**: *înainte cîntătoare sau descîntătoare*, p. 396; **praecautor**: *înainte depărtători*, p. 396; **praecentor**: *înainte cîntători*, p. 396; **praeceptor**: *dascăl, învățători*, p. 396; **praeceptrix**: *dascalică*, p. 396; **praeco, -onis**: *strîgători afară, vestitori afară*, p. 396; **praecursor**: *înainte alergători*, p. 397; **praedator**: *prădători, răpitori*, p. 397; **praedes, vide praes, praedis**: *chiezaș*, p. 397; **praediator**: *știutori spre dereptatea odagiiască și spre leage*, p. 397; **praedicator**: *propoveduitori, vestitori*, p. 397; **praedo, -onis**: *prădători, budușău, tîlhari, hoș, răpitori*, p. 397; **praefica**: *fămeaie plîngătoare de mort tocmită în simbrie (sau îndereptătoare de jale)*, p. 398; **praegustor**: *înainte gustători*, p. 398; **praelector**: *înainte cetitori*, p. 398; **praeliator**: *oștitori, hărțuitori, războitori*, p. 398; **praemonstrator**: *înainte arătători, chivernisitori*, p. 399; **praenuntius**: *sol înainte vestitori*, p. 399; **praepositus**: *înainte umblători, postealnic*, p. 400; **praes, -dis**: *chiezaș*, p. 400; **praeses, -dis**: *fiitori de cinste, fiitori de grijă, purtători de grijă, căpetenie chivernisitoare*; iarăș: *apărători, ajutători*, p. 401; **praestantia**: *căpetenie, ființă vestită*, p. 401; **praester, -itis**: *vătaf fiitori de cinste, căpetenie, crai*; iarăș: *apărători, ajutători*, p. 401; **praestigator**: *pierzători de lumina ochilor, vrăitori*, p. 401; **praestigiatrix**: *pierzătoare de lumina ochilor*, p. 401; **praestigiosus**: *făcători de minuni, pierzători de lumina ochilor*, p. 401; **praessul, -is**: *înainte jucători, cap dintre popii ii Mars pre carii i-au chemat saliușeani, înainte fugători, înainte umblători*; iarăș: *popă mare*, p. 401; **praeslor** [sic!]: *înainte dănșuitori, jucători, fugători*, p. 401; **praetor**: *purtători de cinste, județ, eparh, stratig*, p. 402; **praetorianus**: *ascultători de purtătoriu cel de grijă al taberei*, p. 402; **praevanicator**: *trecători de ceaea parte*; iarăș: *în pîră, în taină cu partea cea împotrivoare, știutori, fățarnic*, p. 402; **praesbyter**: *om de multă vreamă, bătrîn învățători*, p. 403; **primates**: *căpetenii, cei mai dintii*, p. 403; **primipilaris**: *care au fost în rîndul cel dintii, căpitan sau supt acesta au vitejit*, p. 404; **primipilus**: *hătogni șireagului celui dintii*, p. 404; **princeps, -is**; *crai, căpetenie, prințip*, p. 404; **proactor**: *înainte așezători, întii începători, întii născători*, p. 404; **probator**: *mărturisitori, binevăditori, adevăritori*, p. 404; **proclamator**: *strîngători afară, pristav, crainic*, p. 405; **proconsul, -is**: *fiitori de cinstea țării, chipul craiului, chipul conzuluului, anthipat*, p. 405; **procreator**: *născători, sporitori*, p. 405; **procreatix**: *născătoare, sporitoare*, p. 405; **procubitor**: *prevehietori înaintea taberei*, p. 406; **procurator**: *grijitori*, p. 406; **procuratrix**: *grijitoare, purtătoare de grijă*, p. 406;

proci, -i: văzători de față, peșitori, silitori spre însurat, p. 406; **predicator, qui extra ordinariam** [sic!] **dictaturam gerit**: ținitori de boierie (de cinste) de sus, spre care pentru pricina lipsei pînă la o vreme să bizuiaște, p. 406; **prodigiator**: tîlcuitori de gîcire din ciuda s-au făcut, p. 406; **proditor, -oris**: vînzători, p. 406; **professor**: învățători de obște, dascal, p. 407; **profligator**: răsîpitori, pierzători, prăpăditori, om rău, pierzători de moșie-ș, p. 407; **prognostes**: gîcitori, care știe spune lucruri viitoare, p. 407; **progrediens, -tis**: mai-nainte mărăgători, p. 407; **prohibitor**: opritori, contenitori, p. 407; **prologus**: înainte grăitori, înainte povestitori, p. 408; **prolytae**: învățătorii învățăturei ceii dinainte a lelei sau de lege, p. 408; **promnestria**: fâmeaie așezătoare spre căsătorie persoanele împreună așezătoare, p. 408; **promulgator**: afară vestiitori, p. 409; **promulgatrix**: afară vestitoare, p. 409; **promus, -i**: șifari, împărșitori afară unele-altele, p. 409; **promuscendus**: șifari, chielari, p. 409; **pronaos**: stătători înainte bisearecei, p. 409; **pronunciator**: spuitori afară, povestitori, vorovitori, p. 409; **propagator**: măritori, sporitori, p. 409; **propendens**: plecători jos, spînzurători, băjăcănitori, p. 409; **propheta**: gîcitori, proroc, vestiitorul vocii lui Dumnezeu, p. 410; **prophetis**: prorociță, p. 410; **prophetissa**: idem, p. 410; **propinator**: închinători spre cineva, p. 410; **propola**: neguțătoritori, preocupatori, p. 410; **proprietaryus**: domn sîngur însuș, gazda a cuiva, p. 410; **propugnator**: apărători, feritori, p. 410; **propulsator**: gonitori, duduitori, p. 410; **proquestor**: al doile vătaf, chipul vătafului, ținitoriului de boierie, p. 410; **proreta**: cîrmaci, corăbiari, stătători în nasul corabiei, p. 410; **proscriptor**: trimițători în urgie, p. 411; **prospectator**: ochitori, privitori, p. 411; **protector**: apărători, scutitori, ocrotitori, acoperitori, p. 412; **provocator**: chiemători în luptă, la harș, p. 413; **proxeneta**: mijlocitori între doao jumătăți, dătătoare, luotoare, împăcătoare, p. 413; **pritamós**: personă din boierii cei mari, pă care stă grija orașului, p. 414; **psaltes**: cîntăreș, peveș, p. 414; **psaltria**: cîntăreașă, p. 414; **pseudomartyr**: învățători strîmb, măturie vicleană, strîmbă, p. 414; **pseudopropheta**: proroc mincinos, viclean, p. 414; **pseudurbanus**: care să țină pre dîns orașan, iară nu iaste, p. 414; **psycholutes**: scaldători în apă rece, p. 414; **pterophori**: olăcari pripitori, curîndzitori, ageri, p. 414; **publicanus, -i**: care de la oraș sau de la vreaun domn vamă și alt venit în preș adevărat cumpără, p. 415; **publicola**: iubitori de nărod de obște, p. 415; **pugil**: hireș, luptători cu pumnul sau hărșuitori, p. 415; **pugnator**: hărșuitori, războitori, p. 415; **pularius**: puiari, muncitori cu pui de găină, p. 416; **pullatus, -us**: personă de jos de nici o treabă, puleș, p. 416; **pulmonarius**: durători de plumîni, p. 416; **pulsator**: hodorogitori, clîntăitori, bătători, p. 416; **pultiphagus, -i**: mîncători de papă, mîncători de păsar, p. 416; **punitor**: globitori, osînditori, p. 417; **purgator**: curățitori, p. 416; **purpurarii**: culegători de mare, vâpsitori de frînghie, de urșinic, p. 417; **purpurarius**: vâpsitori de urșinic, de frînghie, p. 417; **putator**: curățitori de pomi, dezrămuritori, tăietori de vie, p. 417; **putearius**: fintînari, săpători de puțuri, p. 418; **pycta**: hireș, luptători, hărșuitori, p. 418; **pythonicus**: care gîcește prin dracul, sau din care spune diavolul gîciturii viitoare, p. 419; **quadratarus**: cioplitori de pietri, p. 420; **quadrigarius**: cărăuș, p. 420; **quadruplator**: vînzători pîritori, pîritori pentru a patra parte a birșagului pîrit, p. 421; p. 421; **quaesitor**: judeșul judecatori al lucrurilor umblătoare în cap, întrebători de fapte reale, adecă cemergu a căpeteniei, p. 421; **quaestionarius**: afară întrebători, p. 421; **quaestor**: ținitori de avuție, iarăș: ișpan: iarăș: cercători, întrebători, p. 421; **racemarius**: aducători de struguri, -re, p. 426; **rapo, -onis**: răpitori, p. 427; **raptor**: răpitori, apucători, p. 427; **rasor**: răzători, tunzători, p. 427; **ratarius**: plutaș, plutariu, p. 427; **rationarius**: luotori de samă, ținitori de samă, p. 427; **rebellator**: împotrîvnic pornitori de oaste, hain, înănțător spre domnu-său, p. 428; **rebellatrix**: sculătoare împotrîvă, pornitoare de război (fată sau muiare), p. 428; **receptor**: înlăuntru priimitori, gazdă de hoși, de tîlhari, p. 429; **receptrix, -cis**: priimitoare înlăuntru, gazdă de hoși, p. 429; **reconciliator**: îmblînzitori, p. 429; **rector**: îndereptători, chivernisitori; iarăș: dascal de școală, p. 430; **rectrix, -cis**: îndereptătoare, cîrmuitoare, p. 430; **redemptor**: răscumpărători, p. 430; **reductor**: îndărătducători, aducători, p. 431; **refector**: înoitori, p. 431; **reformator**: îmbunătățitori, rînduitori spre furma cea de demult dreaptă, p. 431; **refrigerator**: răcitori, înfrigurători, p. 432; **refrigeratrix**: răcitoare, frîgurătoare, p. 432; **regatrix**: împărășitoare, p. 432; **relator**: îndărăt aducători; iarăș; înainte vorovitori, povestitori, p. 433; **remex, -gis**: voinic vînslitori, vînslitori, p. 434; **remus**: opacină, vînslitori, p. 434; **renuncius**: iarăș vestiitori, aducători de vești, p. 435; **reparator**, înoitori, p. 435; **repertor**:

aflători, găsitori, p. 435; **repetitor**: îndărăt cerători, p. 435; **reprehensor**: muștrători, dojenitori, p. 436; **repressor**: împotrivă stătători, opritori, p. 436; **residens, -tis**: milcom șezători, -re, acolo lăcuiitori, -re, p. 437; **responsator**: răspunzători, p. 437; **responsor**: chiezaș, p. 437; **restarius, -ii**: fnari, făcători de funii, p. 437; **restio, -onis**: fnari, făcători de funii, p. 437; **restitator**: zăbovitori, p. 438; **restitutor**: îndărăt aducători, dătători, întocmitori spre locu-ș, p. 438; **reunctor**: ungători, p. 439; **rhedarius**: cociș, comișal, cărauș, p. 440; **rhetor**: dascal învățători spre graiul împodobit, p. 440; **rhyparographus**: zugrav așa și așa, mînjitori, imători, p. 441; **rhythmicus**: așezători de veașuri, cîntători, p. 441; **risor, -oris**: rîzători, chicăitori, p. 441; **rivalis**: cu altul o față iubitori, p. 442; **rivinus, idem quod rivalis**: ca aceea față iubitori pre care și altul o iubeaște, p. 442; **rorarii**: viteaji au fost ușori spre armă înainte slobozitori, p. 442; **ructator**: izbucnitori, pufnitori, sughițători, p. 443; **ructatrix**: izbucnitoare, pufnitoare, p. 443; **rumigerulus**: purtători de vești, p. 444; **ruptor**: rumpători, stricători, sfărîmători, p. 444; **saccarius**: purtători de saci, p. 446; **saccularius**: furători în sac, furători de sac, p. 446; **sacerdos**: popă jirtvitori, preot, p. 446; **sacrificulus**: popă jirtvitori, p. 447; **sacrificus**: svințitori, de svințenie făcători, -re, p. 447; **sacrilegus**: furători de svințenie, hoșitori de biseareci, p. 447; **sagarius**: vînzători de mintii scurte, p. 447; **sagittarius**: săgetari: iarăș: sămn de steale ceresc, p. 447; **sagittifer, -a**: purtători de săgeți, -re, p. 447; **salacon**: fâlitori sărac care să face bogat, fățărnicitori de bogăție, p. 448; **salarius**: sārari, vînzători de unealte de sare, vînzători de sare, p. 448; **salgamarius**: vînzători de bucate murate, înlăuntru sārare, înlăuntru încārcate, p. 448; **salsamentarius**: vînzători de bucate sārare, p. 449; **saltator**: dānșuitori, jucători, sāritori, p. 449; **saltatrix**: jucătoare, dānșuitoare, p. 449; **saltuarius**: pāzitori de braniște de crîng, p. 449; **salutator**: mulțāmitori, p. 449; **sanctor**: rînduitori, istovitori, sāvîrșitori, făcători de leage, p. 450; **sandaligerulus**: purtători de papuci, p. 450; **sandafilarius**: îngropători de morți, cioclaș, purtători de morș, p. 450; **sannio, -onis**: înginători, rînjitori, glumitori chicāindu-să, p. 451; **sarcinator**: cîrpaci, petecitori, cîrpitori, cusători, p. 451; **scarcinatrix**: cusătoare, p. 451; **sarcophagus**: mîncători de trup, mîncători de carne; **item**: groapă de îngropat mortul, p. 452; **sarritor**: grāblatori, plivitori, p. 452; **sartor, oris, a sarcio**: croitori, p. 452; **satrix**: croitoriță, cusătoare, p. 452; **satelles, -itis**: cătană, dārābant, p. 453; **sator**: sāmānători, sāditori, p. 453; **satrapa**: satrap, vātaf fūitori de boierie, p. 453; **sculptor**: scobitori, rāzători, ricāitori, p. 454; **scandularii**: șindilitori de case, p. 455; **scapharius**: luntrari, p. 455; **scenici**: jucători de comedie supt șopron sau umbrari, p. 455; **scetuchus**: purtători de toiag împārātesc, p. 456; **schoenobates**: palivan, umblători pā funie, p. 456; **schoenoplocus**: fnari, bātători de funii, p. 456; **scholaster**: șoleari, diiac de școală, p. 456; **sciscitator**: iscoditor, științatori, p. 457; **scoparius**: slugă māturători de casă, p. 457; **scortator**: curvitori, curvari, p. 457; **scriba**: scriitori, diiac, logofāt, p. 457; **scriptor**: scriitori, făcători de cārți, p. 458; **scripturarii**: scriitori, logofeți, logofeții orașului, p. 458; **scrofipascus**: păstori de scroafe, p. 458; **scrutarius**: tîrguitori de ponosături, vînzători de unealte vechi, p. 458; **scrutator**: iscoditori, întrebători, științatori, ispititori, cercători, p. 458; **sculna, quasi sequilna, Varro et G4ell**: județ de obște, biruitori de obște, p. 458; **sculptor**: cioplitori de chipuri, p. 458; **scurra**: tālpiz cu glumă spurcată, cu voroavă de lături, flușturatecă, p. 458; **scutarius**: făcători de paveze, p. 458; **secretarius**: logofāt de taină, diiac, scriitori de taine, p. 459; **sectator**: urmāritori, umblători după cineva, p. 459; **sector, -oris**: tăietori; iarăș: marha luotori în cochievetire, vînzători, cuprinzători, tăietori de pungi, p. 459; **sectrix**: fāmeaie vînzătoare marhă de cochevechit, p. 459; **seductor**: amāgitori, p. 460; **segmentarius**: pînzari cu aur ghizdāvitori, fāsători de steale, p. 460; **sellarii**: lucrători așezători în scaum, p. 461; **semilixa**: jumātate bucātari în tabără, p. 462; **seminator**: sāmānători, p. 462; **semitarius**: cāmārari, p. 462; **sequitor**: urmāritori, p. 465; **sericarius**: pînzari, fāsători de mātase, mātāsari, vînzători de mātase, p. 465; **servator**: fūitori, slobozitori, p. 466; **servatrix**: fūitoare, p. 466; **servus**: slugă, p. 466; **essor, -oris**: milcom șazători, p. 467; **sibus**: chitiit, tālpiz, p. 468; **sibylla**: fāmeaie spuitoare de gicituri, de lucruri viitoare, fāmeaie însāmānătoare voiei lui dumnezeu și svatului vestitoare, p. 468; **sicarius**: șugubăț, ucigători de oameni, p. 468; **signator**: pecelluitori, însāmānători, p. 469; **signifer**: stegari, purtători de steag, p. 469; **silens, -tis**: tăcători, -re, p. 470; **siliginarius**: vînzători de săcară, p. 470; **simulator**: fățărnic, p. 471; **singultans, -tis**: sughițători, corțăitori, niorțăitori, p. 471; **sitarchus**: vātaf de bucate,

purtători de grijă de jicnița cu grîu, cu pînea, jicniceari, p. 472; **siticen**, teste Gelli, qui apud sitos id est vita functos canere solet: fluierători la morți, cîntători, p. 472; **sitcomae**: purtători de grija pîinei, jicniceari, mercicari, grijitorii zaharealei, p. 472; **siton**, **-onis**: purtători de grijă spre pîine, p. 472; **sociatrix**: însoțitoare, p. 473; **solator**: mîngîitori, p. 474; **solearius**: făcători de călțuni, p. 474; **solidarii**: neguțătoritori cu lucruri întregi și țeapine, vînzători cu rădicata și cumpărători, p. 474; **sollicitator**: osîrduitori, strădănituri, p. 475; **sororicida**: sugubățul surori-sa, omorători de soră, p. 476; **sortilegus**: gîcitori de darea sorșilor, alegători ceva cu sorți, p. 476; **sortitor**: dătători de sorți, p. 476; **sosii**: vînzători de cărți vestiti a u fost în vremea lui Horatius, p. 477; **sospita**: muncitori cu bolnav, fâmeaia cu sănătate, fâmeaie sănătoasă, p. 477; **spectator**: uitători, privitori, căutători, mirători, p. 477-478; **spectatrix**: privitoare, căutătoare, p. 478; **specularis**: făcători de ferestri de sticle, făcători de oglinde, oglindari, p. 478; **speculator**: pînditori, oglindători, străjuitori, p. 478; **speculatrix**: pînditoare, oglinditoare, stătătoare de strajă, p. 478; **spoliator**: jăfuitori, p. 480; **sponsor**: prinzători, rămășitori, giuruitori, chiezaș, p. 480; **spudastes**: binevoitori, grijitori, purtători de grijă, p. 480; **spumatus**, **-us**: spumători, p. 480; **sputator**: șcuiepători, p. 481; **stabularius**: priimitori de oaspeți, dătători de sălașuri; **item**; de grajdi, grajdeari, p. 481; **stadiodromus**: alergători în stadion, p. 481; **stalagmus**, feali al zmalțului văpsitori, p. 481; **stationarii**: stătători de strajă, pînditori de tabără, p. 482; **stator**: sluga orașului, crainic, poroslou, p. 482; **statuarius**: cioplitori de chipuri, vârsători de idoli, p. 482; **stephanoplocus**: legători de cununi, p. 482; **stimulator**: îmbolditori, strămurători, silitori, p. 483; **stimulatrix**: strămurătoare, îmbolditoare, p. 483; **stipator**: dărăbant crăiesc învirtejituri împregiur, p. 483; **stipendarius**: joldari, birnic, lifigiu, p. 483; **sticulator**: prinzători, făcători de legămînt, de legătură, p. 484; **sflatarius**: purtători în corabia cu numele slata, p. 484; **stratarius**: șalari, înșălători, p. 485; **strategus**: hătog, căpitan, p. 485; **strator**: înșălător de cai (puitoriseaoo), închingători, așternători, p. 485; **strictor**, **-oris**: culegători de poame cu mîna, p. 485; **stropharius**: cearșafari, **qui facit struphia**: făcători de legători de piept, țasători de măfrămi, p. 486; **structor**: meșter de lemn, ziditori, clădituri; **item**: stolnic, împărțitori de bucate, p. 486; **strufectarii**: jîrtvitori de azme, de plăcinte, p. 486; **stuprator**: curvari, rușinători de femei, p. 487; **suasor**: dătători de svat, p. 487; **subcenturio**, **-onis**: vicariusul sutașului, al doile după sutaș, p. 488; **subcurator**: pîrcălab al doile, purtători de grijă, side, p. 488; **subjector**: viclenitori, supuitori, supt dîns puitori, luotori, p. 489; **subjigator**: închinători, plecători supt biruință, p. 489; **subministrator**: slujitori, dătători, p. 489; **submotor**: luotori, gonitori, p. 490; **subscriber**: scriitori dedesuptu-i, cu scrisoarea întărituri, p. 490; **subessor**: leșuituri, leșealnic, p. 491; **subsidium**: ajutori, p. 491; **subulcus**: porcari, păsători de porci, p. 492; **succentor**: cîntători detemei sau de bassus, p. 492; **suffaraneus**: care poartă făina în tabără, p. 493; **suffes**, **-ris**: pîrgarimare lingua punica, p. 493; **suffitor**: afumători, p. 494; **suffragator**: spuituri de înțeleagere, scriitori afară, bine vădituri, p. 494; **sulcator**: brăzdători, făcători de brazde, arători, p. 494; **superficiarius**: care zidește pă pămîntul altuia de pre care apoi dă năiem, p. 496; **superjumentarius**: călăraș, floandăr, mînători de vite, comișal, p. 497; **supplantator**: înșălători, p. 498; **suppositor**: schimbători cu vicleșug, puitori pă vicleanul în loc bun, p. 498; **suppostrix**: fâmeaie vicleană puitoare în loc bun, p. 498; **suppromus**: chielari, p. 498; **susceptor**: priimitori, sprijinitori; **item**: naș, tată de botezu, p. 499; **sussuro**, **-onis**: hulitori, pă ascuns, defăimători, p. 500; **sutates**, **Plauti si modo vere est lectio**: curățitori de ciobote, cîrpaci, vărgiu de ciobote, p. 500; **sutor**: vărgiu, argăsitori, ciobotari, p. 500; **sycophanta**: năpăstuituri, hulitori, p. 500; **sympotes**: soț băutori împreună, p. 501; **syndicus**: procator împreună mîntuituri; **item**: orătoriul orașului înaintea craiului (căpeteniei), p. 501; **synechon**: țiiitori împreună, p. 501; **synedrus**: șezător de un scaun, svatnic, p. 501; **tabellarius**: purtători de răvașuri (cărți), olăcari; **item**: logofăt, notarius, p. 503; **tabellio**, **-onis**: Justinianus logofăt, diiac, scriitori, p. 503; **tabernarius**: preocupat, cufari, neguțători, p. 503; **tabularius**: logofăt, diiac, scriitori, notarius, p. 503; **taxator**: hulitori, defăimători, biciuluituri, p. 506; **tector**: netezitori, spoitori de păreate, tinciuituri, p. 506; **teleonarius**: vamăș, p. 507; **temerator**: sfărimituri, pîngărituri, stricători de fetie, p. 507; **temperator**: măsurători, trăitori cu măsură, opritori, p. 507; **tentor**: ispiituri, p. 508; **tergiversator**: trăgători spre sine, șuvăitori, p. 509; **terminalis**, **-e**: sfîrșituri, **-re**, isprăvituri, istovitori, de sfîrșit, hotărîtori, p. 509; **testamentarius**: scriitori de diată, p. 510; **testator**: făcători

de diiață, făcători de mărturisire, mărturisitori, p. 510; **testricula**: pînzăriță, pînzăreasă, p. 510; **textor**, **-oris**: pînzari, țăsători, p. 511; **textrina**: pînzăriță; **item**: război, pînzăriță, țăsătoare, p. 511; **textris**: țăsătoare, pînzăriță, p. 412; **theologus**: bine învățat spre Sfînta Scriptura, p. 513; **thermopola**: vînzători de băutură caldă și de mîncare, p. 514; **thesaurarius**: ținitori de comaoră [sic!], de vistiiri, de avuție, p. 514; **thymelici**: învățitorii, săritorii, cîntătorii, căpuzarii în locul de jucat la comedii; **item**: împărțitorii de loc aciiăș îndată, p. 516; **tibicen**: fluieraș, surlaș, p. 516; **tibicina**: fluierăriță, muiare de fluieraș, de surlaș, p. 516; **tigmarius**: bărdăș cioplitori de grinzi, p. 517; **tinctor**: muietori, văpsitori, p. 517; **tintinaculi**: crainici, porosloi, bătători afară cu nuiale, p. 517; **tolerans**, **-tis**: suferitori, pătimitori, -re, răbdători, p. 518; **tondes**, **-tis**: tunzători, -re, p. 518; **tonstricula**: tunzătoriță, fâmeaie tunzătoare, p. 519; **tonstrix**, **-cis**: bărbierită, bărbiereasă, p. 519; **topiarius**: făcători de acest feali de șopron sau umbrari, p. 519; **torcularius**: tescutori, p. 519; **tornarius et tornator**: strugari, p. 519; **tortor**: căznitori, chiunuitori, gîde, p. 520; **tractator**: întorcători, lucrători, muncitori, p. 520; **traductor**: trecători, ducători dincolo; **item**: defăimători, p. 521; **tragicus**, **-i**: făcători de traghedii, p. 521; **tragoedus**: jucători de traghedii, p. 521; **tralator**: tălmăcitori, aducători dincolo, de ceaea parte, p. 521; **transactor**: ducători în svîrșit, umblători în mijloc, făcători, p. 522; **translator**: aducători de ceaea parte, de pre o limbă pre alta, tălmăcitori, p. 522; **trapezita**: zaraf, schimbători de bani, p. 523; **triarrii**: viteajii cei pre întramați au fost, întru nărodul rîmlenesc purtători de război, carii în șireag dinapoi au stătut în genunchie, iar, deac-au fost lipsă, îndată au sărit în sus, p. 524; **tribunus plebis**: domn mare, județ, îndereptători de oraș, p. 524; **tribunus militum**: căpitan, hătnoi, p. 524; **tridentifer**: purtători de furculiță de hier, ca Neptunus, p. 525; **trierarchus**: căpetenia corabiei, triremîs, p. 525; **trigarius**: comișel, vezeteu, cărăuș, p. 525; **tritior**: zdrobitori, sfărîmitori, frîngători, p. 527; **triumphator**: biruitori, veselitori cu slavă după biruință, p. 526; **tropaei**: aceia carii pă alții îi îmboldesc, îi pișcă, îi ghesuiesc și îndată să întorc într-altă parte, ca cînd n-ar fi făcut ei aceasta, p. 528; **trygodaemones**: poeticii aceia carii, ca să nu-i cunoască niminea, cu drojdi de vin ș-au uns obrazurile și așa au cîntat din car veașurile care le-au făcut, p. 528; **trygodus**: strîngătorii drojdiilor celor de vin de vîndut, p. 528; **tubarius**: făcători de trîmbite, făcători de bucine, p. 528; **tubicen**, **-nis**: trîmbițaș, bucinari, p. 528; **turbator**: turburători, răscolitori, învrăjbitori, p. 529; **tutelarîs**, **-e**: feritori, apărători, purtători de grijă, scutitori, p. 531; **tutor**: tutor, scutitori, purtători de grijă, ocrotitori, p. 531; **tympanista**: doboșari, țimbălmeari, p. 531; **tympanistra**: țimbălmăriță, chimfălăriță, p. 531; **tympanotriba**: doboșari, bătători de tobă, p. 531; **typographus**: tipăritori de cărți, p. 531; **tyrannicida**: ucigători pre tirannul domn, -re, omorîtori de domn nemilosliv, -re, p. 531; **tyro**, **-onis**: viteaz nou, lifgiu nou, învățator ceva din nou, de iznoavă, p. 532; **vadis**: chiezaș, p. 533; **vagans**: **-tis**: budușluidori, răzlușitori, -re, p. 533; **valetudinarius medicus**: vindecători de bolnavi, tămăduitori, p. 534; **vas**, **vadis**: chiezaș, răspunzători pentru cineva în lucrurile umblătoare în frunte, p. 535; **vecticularius**: fur săpători de case, p. 535; **vector**: purtători, ducători, cărători sau care să duce, să poartă, să cară, p. 535; **vehicularius**: cărăuș, p. 536; **venalitarius**: neguțăritori cu vinderea oamnilor, pre slugile ceale noao spre vindere gătitori, împodobitori, p. 536; **venator**: vînători, p. 536; **vendax**, **-cis**: vînzătoritori, p. 536; **venditor**: vînzători, p. 537; **venditrix**, **-cis**: vînzătoare, p. 537; **venerator**: cinstitori, biciuiditori, p. 537; **veniens**, **-tis**: venitori, mîrgători, p. 537; **ventilator**: vînturători, p. 537; **veredarius**: olăcari, poștă, p. 538; **verna**: slugă, slujnică, la casa noastră născută, p. 538; **vernula**: sluguliță, slujnică de jos, la casă ne-născută, p. 538; **versificator**: făcători de veașuri, p. 539; [v sic!] **espollo**: îngropători de morți, săpători de groapă, p. 540; **vestiarius**: făcători de haine, vînzători de haine, p. 540; **vestigater**: vînători, următori, cercători pă urmă, p. 540; **vestipica**: nevastă păzitoare de haine, p. 540; **veteramentarius**: cîrpaci, p. 540; **veteranus**: viteaz vechi umblat în războaie, p. 540; **vexator**: căznitori, chinuitori, zdrobitori, p. 540; **vexillarius**: stegari, ținitori de steag, p. 540; **vexillifer**: stegari, p. 541; **viator**: călcători, drumaș, p. 541; **vicarius**: vicari, boiarul cel mai mic, care nefiind cel mai mare, el rămîne în locu [sic!], ținitori de loc, p. 541; **victor**: biruitori, izbînditori, p. 541; **victrix**: biruitoare, izbăvitoare, p. 541; **vietor**, **vel viător**: butnari, cădari, putinari, p. 542; **vigilans**, **-tis**: priveghitori, p. 542; **villanus**: maierul, odagiu, lăcuioro în nmaier [sic!], p. 542; **villica**: măieriță, odăgieriță, p. 542; **villicus**: maier, odagiu, p. 542; **vinarius**: vinari, neguțători de vin, p. 542; **vindemiola**:

culegătoare de struguri, vremșoară de strîns struguri, p. 543; **vindemitor**: culegători de struguri, p. 543; **vindex, -cis**: făcători de bășau, ticăloșitori, pedepsitori; **item**: feritori, scutitori, stătători în slobozenie, p. 543; **vinipotor**: băutori de vin, săbiari de vin, p. 543; **vinitor**: viitari, lucrători de vie, p. 543; **violarius**: vâpsitori cu floarea viorealei, p. 543; **violator**: pîngăritori, sfărîmători, p. 543; **virgator**: nuieitori, pălițitori, p. 543; **visor**: certători, iscoditori, p. 544; **vitiator**: pîngăritori, strîcători de feate, p. 545; **vitiligator**: năpăstuitori, p. 545; **vitriarius**: stîclari, glajari, făcători de sticle, p. 545; **vituperator**: defăimători, măscăritori, p. 545; **ultor, -oris**: pedepsitori, urgisitori, p. 546; **unctor**: ungători, p. 546; **ungventarius**: vînzători de unsori, făcători de unsori, p. 547; **vocator**: chemători, -re, p. 548; **voluptuarius**: păscuitori de dezmierdăciune, cercători de veselie, p. 548; **vorax, -cis**: înghițitori, îmbucători, mîncători mare, lacom, p. 549; **urinator**: umblători în apă, uriaș vărsători în apă, p. 549; **ustor**: arzători, arzători de trup mort, p. 550; **usuarius**: cămătar, dătători de camătă, p. 550; **utrarius**: purtători de burduși, p. 551; **utricularius**: cîmpoiari (fluieraș cu burduf), p. 551; **vulgator**: vestitori afară, p. 551; **vulnerarius**: vraci, vindecători de rane, p. 551; **zonarius**: făcători de briu, p. 556.

3.1.2. Numele de meserii și de meseriași, dar și alte nume de agent, apar și în situațiile în care sunt explicate nume proprii din Antichitate, cum ar fi, de pildă: **Abronus**: un zugrav în ostrovul lui Sam, p. 6; **Aceus**: un vestit croitor, p. 9; **Aeschirion**: scornitori de veașuri de la Metilen, p. 21; **Alchistene**: o zugravă foarte mare, p. 29; **Alphenus**: nume al unui cizmari; iarăș: al unui știutori de leage, p. 32; **Bairon**: un istoriceari care lucrurile Marelui Alexandru au scris, p. 69; **Bonus**: un crai bețiv rîmlean, p. 76; **Callicrates**: un meșter mare cioplitori de marmură, p. 83; **Cleoxenus**: istoriceari însămnători de făcutele lucruri persești, p. 108; **Daedalus**: un lucrători meșteșuguitori, care în Creta au făcut pă labirintust [sic!], p. 144; **Damascius**: un istoriceari care au scris de lucrurile Țării Grecești, p. 144; **Dameas**: un cioplitori de chipuri vestit, p. 144; **Damoxenus**: un scriitori de comedii în Athina, p. 144; **Dares**: un așezători de istorii de la Frighiia, p. 145; **Demades**: orator mare de la Anthina, p. 151; **Demorgorgon**: un fărîmători mare pre carele diiavolii l-au fînut a fi craiul osîndirei sau bîntuirei, p. 152; **Ennius**: un poetic de mult, rîmlean, p. 181; **Eudemus**: nume al unui orator megalopolisean, p. 187; **Euripides**: un elin vestit scriitori de tragedii, p. 189; **Eurybatus, -i**: un furători, meșter foarte vestit, p. 189; **Eurytion, -onis**: numele unui faur vestit, p. 189; **Fadius**: o cătană rîmlenească, p. 199; **Herodianus**: un grammatic alixandrinean, p. 232; **Hippomax**: un poetic scriitori de veașuri, care să chiimă iambus, om la față urîț, grozav, scîrnav, p. 234; **Homerus**: numele unui petic elin vestit și înțelept, p. 235; **Homeromastyx**: măscăritoriul lui Homerus, p. 235; **Jamblichus**: un filosof următori de Pithagoras, p. 240; **Leochares**: un cioplitori de chipuri vestit, p. 284; **Licianus**: un poetic de o vreamă cu Marțial, p. 286; **Linus**: un muzicaș grec vestit, p. 288; **Lycoris**: o slujnică lui Volumnius au fost, p. 294; **Metiscus**: vezeteiu lui Turnus au fost, p. 309; **Nicander**: nume unui grammatic, poetic și doftor, p. 327; **Oebares**: comisul de casă al lui Darie, printr-a căruia agerie s-au făcut Darie împăratul persilor, p. 340; **Oppianus**: un grammatic, p. 346; **Papinianus**: un știutori de leage, care au fost om iubit împăratului Severus, p. 358; **Percosius**: un spuitori de ceale viitoare vestit, p. 368; **Periphanes**: un înțelept scriitori de comedii, p. 371; **Pherecrates**: un poetic comedieț în Athina, p. 380; **Philides**: schimbători de cai de care pomenește Plutarhus, p. 381; **Phoebas, -adis**: gîcitoare, călugărița lui Apollo, p. 382; **Pithodicus**: un meșter vestit, ghizdăvitori de scule de argint, p. 386; **Psellus**: un autor care au scris de fînerea orînduialei mîncării și băutului, p. 414; **Pyracmon**: o slugă de faur în casa de lucrat a lui Vulcanus, p. 418; **Pyrgoteles**: un cioplitori de chipuri vestit și meșter de cuptoare scumpe, p. 418; **Pythodurus**: un meșter vestit, cioplitori de chipuri, p. 419; **retiarius**: un luptători hărțuitori care s-au oștit împotriva lui mirmilo, p. 438; **Roscius**: un histrio vestit și jucători de comedii au fost la Roma, p. 442; **Rutilus Geminus**: un iurist vestit au fost; iarăș: **un P. Rutilus, item M. Rutilus Censorius**, p. 445; **Sambicus**: numele unui tîlhari vestit furători de svințeniile bisericesti, p. 449; **Silenus**: dăscalul și crescătoriul lui Bachus, p. 470; **Sositheus**: un poetic făcători de tragedii siracusean, p. 477; **Spintharus**: un meșter vestit ziditori, în Corinth, care au zidit biseareca din Delphinus [sic!], p. 479; **Telephanes**: un făcători de casă în Roma, care apoi s-au făcut împărat, p. 507; **Tellen**: un fluieraș și prea neînvățat poetic, p. 507; **Tertullianus**: un dascal bisericesc vorovitori împodobit, p. 510;

Thrasseas: numele unui spuiatori de ceale viitoare; item: un filosof stoic au fost în vremea lui Nero, p. 515; **Tiphis:** un aruncători de cîrmă vestit, cîrmaci, p. 517; **Tritanus:** un dascal vestit luptători, p. 527; **Vitruvius:** un meșter clăditori au fost de la Veroniia, p. 545; **Ulpianus:** un iurist conzultum care au trăit în vremea împăratului Adriian, p. 546; **Voremus:** sluga unui fur, p. 549; **Xanthippus:** un om purtători de război înțeleapt lațedemonean, p. 552; **Xenarchus:** un poetic comicus, p. 553; **Zemicetus:** numele unui lotru vestit, tîlhăritori în corabie, p. 555.

3.1.3. La acestea, se adaugă și adjectivele⁵ cu semnificație de agent⁶, destul de numeroase și strîns legate de subiectul abordat în studiul nostru și de valorile semantice ale substantivelor inventariate supra.⁷

Dăm, spre exemplificare, câteva: **agrarius, -a, -um:** de cîmp, cîmpean, p. 25; **argumentosus, -a, -um:** mare meștesugitor, -re, p. 53; **canephorus, -a, -um:** purtători de coșuri în cap, purtătoare etcaetera, p. 85; **flammifer, -a, -um:** aprinzători, -re, aratori, -re, aducători de pară, de vâpaie, p. 206; **flammiger, -a, -um:** lăpădători de vâpaie, p. 206; **flammivomus, -a, -um:** boritori de vâpaie, de pară, p. 206; **florifer, -a, -um:** ducători de flori, -re, p. 207; **fluctivagus, -a, -um:** mărăgători pă undă, -re, p. 207; **fluctuosus, -a, -um:** sunători în chip de undă, -re, p. 207; **fremebundus, -a, -um:** zburători, făcători de tropot, p. 210; **garrulus, -a, -um:** brehăitori, -re, coșofănituri, -re, spuiatori, -re multe, p. 216; **gratabundus, -a, -um:** bucurători, -re, dătător de har, -re, p. 223; **hordearius, -a, -um:** orzari, trăitori cu orz, -re, p. 235; **hospitalis, -e:** găzduitori, -re, de gazdă, de oaspe, priimituri bucurosi, -re, p. 236; **jaculabilis, -e:** pușcăcios, -ă, svîrlicios, -ă, aruncăcios, -ă, p. 240; **ignnifer, -a, -um:** aducători de foc, -re, p. 242; **illocabilis, -e:** neașezalnic, -ă, memărităcios, -ă, care nu se poate mărta, p. 243; **immortalis:** nemuritori, -re, nemortac, -ă, p. 245; **inaniquois, -a, -um:** vorovitori, grăitori lucruri deșarte în zadar, -re, p. 249; **incentivus, -a, -um:** pornitori de muzică, -re, p. 250; **indignabundus, -a, -um:** îmbăietori, jădăritori, minietori, -re, p. 254; **justificus, -a, -um:** făcători de dereptate, -re, p. 275; **laborifer, -a:** pătimituri de muncă (de lucru) mare, re, p. 277; **lamentarius, -a, -um:** pornitori spre bocire, -re, p. 279; **laternarius, -a, -um:** purtători de fălinari, -re, p. 281; **libarius, -a, -um:** cocători de colaci, -re, p. 285; **lintearius, -a, -um:** făcători de măfrămi, -re, lucrători de pînză de in, -re, p. 288; **lucernarius, -a, -um:** purtători de făclii, -re, p. 291; **luciferus, -a, -um:** aducători de lumină, -re, p. 291; **luctifer, -a, -um:** aducători de bocete, de tîngui, -re, p. 292; **maleficus, -a, -um:** făcători de rău, -re, p. 298; **membranarius, -a, -um:** făcători de pergamenturi, p. 306; **methodicus, -a, -um:** scurtă cale arătători spre învățatură, -re, p. 309; **multivagus, -a, -um:** mult pribegitor, -re, p. 318; **naufragus, -a, -um:** frîngători de corăbii, -re, p. 323; **navicularius:** corăbiari, meșterul corabiei, p. 323; **necromanticus, -a, -um:** întrebători de pogrebanii (de murituri) pă gîcitori (prorocitori), p. 325; **noctivagus, -a, -um:** umblători ca și un rătăcit încoace-încolo noaptea, -re, mîrlitori noaptea, -re, p. 329; **ociosus, -a, -um:** îndăletnicitor, -ă [sic!], îndălătnic, -ă, vremea trecători în zadar, p. 340; **omnivagus, -a, -um:** pătutindini prebegitori, -re, pătutindini budușluiduri, -re, p. 344; **ostentosus, -a, -um:** făcători de minuni, de ciude, -re, p. 350; **ostrifer, -a, -um:** aducători de stridii, -re; **patheticus, -a, -um:** purcegători în chip dinlăuntru, p. 362; **pestifer, -a, -um:** aducători de moarte mortăcină, -re, p. 378; **pigmentarius, -a, -um:** vînzători de vâpseale, -re, p. 384; **plorabundus, -a, -um:** olecăitori, -re, bocitori, -re, plîngători, p. 388; **practicus, -a, -um:** făcători, -re, practicăluiduri, -re, p. 395; **praefectus, -a, -um:** vâtaf, -oaiie, înainte umblători, -re, postealnic, -ă, p. 397; **praevious, -a, -um:** arători de cale, -re, călăuză, p. 403; **priicerius, -a, -um:** care iaste mai de căpetenie, ori fiește între ce purtători de boierie, notari mare, p. 403-404; **proufusus** [sic!], -a, -um: chieluiduri de prisosît, -re, p. 407; **quaeribundus, -a, -um:** ponosluiduri, -re, p. 422; **rapendus, -a, -um:** răpitorealnic, p. 427; **retrogradus, -a, -um:** înapoi mărăgători, -re, îndărători, -re, p. 439; **ridibundus, -a, -um:**

⁵ Multe dintre acestea nu au fost reținute în paginile studiului nostru, că cine – am ocupat, în special, de substantive.

⁶ Ion Coteanu (2007: 29) consideră și el că numele „de agent derivate din verbe au și înțeles de adjectiv, uneori fiind chiar din punct de vedere funcțional adjective.”

⁷ A. Graur (1926:16) consideră, pe bună dreptate, că „très souvent aussi on trouve en daco-roumain des adjectifs bâtis à l'aide des mêmes suffixes; on constate ensuite que bien des noms d'agent peuvent être employés aussi comme adjectifs, ou enfin que des mots, qui autrefois étaient des noms d'agent, sont actuellement des adjectifs. Ce fait est assez curieux, puisque les noms d'agent sont par définition des substantifs, désignant généralement des personnes.”

rîzători, -re, rîzătorealnic, -că, p. 441; **rixosus**, -a, -um: svădaci, îndărătnic, hartăgaș, -ă, p. 442; **salutiger**, -a, -um: purtători de mulțămită, -re, p. 449; **satyricus**, -a, -um: satiricesc, -ă, de satira sau însuși poeticul scriitorii de satiră, p. 454; **scellestus**, -a, -um: lotru, -ră, p. 455; **securifer**, -a, -um: purtători de secure, de topor, -re, p. 460; **sedentarius**, -a, -um: muncitori șezînd, -re, lucrători șezători, p. 460; **solivagus**, -a, -um: prebegitori, cici și colea, coșloitori, umblători singur, pribegitori, p. 475; **stipticus**, -a, -um, **vel stypticus**, -a: strîngători, -re, începători, astupători, p. 484; **studiosus**, -a, -um: osîrdnic, -ă, nevoitori cu osîrdire, -re, învățători, p. 486; **tardigradus**, -a, -um: umblători încet, -re, p. 505; **torridus**, -a, -um: frigători, cocători, arzători, **passive**: copt, -ă, ars, -ă, p. 520; **tributarius**, -a, -um: plătitori de bir, -re, birnic, -ă, p. 524; **vagabundus**, -a, -um: budușluidori, -re, răzlușit, -ă, p. 533; **venenarius**, -a, um: făcători de venin, vînzători de otravă, p. 537; **verbosus**, -a, -um: brehăitori, gureș, cu vorbă multă, p. 538; **undivomus**, -a, -um: boritori de apă, boritori de undă, p. 547; **uvifer**, -a, -um: aducători, -re de struguri, p. 551; **vulnificus**, -a, -um: rănitori, făcători, -re de rane, p. 551.

4. Se observă că Teodor Corbea profită din plin de posibilitățile oferite de sistem, dorind să se apropie cât mai mult atît la nivel formal, cât și semantic, de cuvintele latinești pe care le explică. Multe dintre bazele derivate românești sunt de origine latină, însă nu rare sunt ocaziile în care selectează termeni împrumutați din limbile cu care româna a intrat în contact (**zaraf**, **vărgîu**, **hătînog**, **ispravnic** etc.).

4.1. Pe lîngă numele de agent moștenite din latină sau împrumutate, rădăcinile sunt reprezentate de termeni de origini diferite, care ilustrează multiplele influențe la care a fost supusă limba română. Astfel, avem cuvinte de origine slavă (**olăvînari**<**olăvînă/olovînă** + suf. **-ari**; **olovînă**< sl. **olovina** ‘bere’, **grajdeari**<**grajd** + suf. **-ari**; **grajd**< sl. **grajdi**), maghiară (**cizmari**<**cizma** + suf. **-ari**; **cizma**< magh. **csizma**), germană (**glajeari**<**glajă**+ **-ari**, **glajă**< germ. **Glas**; **licofari**<**licofă** + **-ari**; **licofă**< săs. **Liewachn**, germ. **Lebkuchen**), turcă (**olăcari**<**olac** + suf. **-ari**; **olac/ulac**< tc. **ulak**; **cearșafari**<**cearșaf** + **-ari**< tc. **çarșaf**), mai rar este vorba despre cuvinte grecești (**cărămidari**<**cărămidă** + **ari**; **cărămidă**< gr. **keramidi**).

După cum se cunoaște, sufixele de agent atribuie derivatului semnificația de „*cel care îndeplinește într-un mod oarecare o acțiune, are de a face cu obiectul indicat de baza derivatului fie pentru că reprezintă elementul obișnuit sau temporat al muncii, al unei preocupări, al unei situații, al unui interes aparte, fie pentru că (în cea mai largă accepție posibilă a conceptului agent) constituie un obiect preferat sau specific din activitatea cuiva.*” (Coteanu 2007: 29)

4.1.1. În ceea ce privește numele de agent feminine, acestea sunt rare (**-easă**): **imperatrix**: porîncitoare, crăiasă, împărăteasă, p. 246; **-iță**: **villica**: măierită, odăgierită, p. 542), dar se înregistrează și derivare moțională, prin atașarea unor desinențe de feminin la sufixele de agent masculine (**-tor**: **critae**: județi, judecători, p. 137; **-toare**: **disceptatrix**: judecătoare de gilcevi, p. 163).⁸ E interesantă, de altfel, și evidențierea variației afixale (**piscatrix**: pascăriță, pascăreasă, p. 385; **testricula**: pînzăriță, pînzăreasă, p. 510; **compotrix**: băutoriță, băutoare dempreună, p. 118), care este mai rară la masculine (**sitcen**, **teste Gelli**, **qui apud sitos id est vita functos canere solet**: fluierători la morți, cîntători, p. 472; **auloedus**: fluieraș, p. 65) și care poate avea implicații de ordin semantic. Rareori, sunt inventariate numele de agent feminine, alături de cele masculine, la aceeași intrare de dicționar (**gallinarius et gallinaria**: găinari, găinariță, p. 216).

Prezența redusă a numelor de agent feminine în paginile dicționarului și, implicit, a sufixelor de agent feminine se explică prin aceea că rolul femeii în societatea medievală era redus⁹, limitându-se, în mare măsură, la viața de familie.

⁸ De exemplu, **-tor** + **-e** > **-toare**. Sunt destul de rare situațiile în limba română, când avem sufixul latinesc **-toria** moștenit. Pentru alte detalii, vezi, în SMLRC III (1962: 175-186), studiul Magdalenei Popescu-Marin, *Sufixe de -oare și -toare (-ătoare, -etoare, -itoare)*.

⁹ Gisela Bock (2002: 10) afirmă că „*faptul că femeile erau indispensabile nu însemna că ocupau o poziție egală. Mas occasionatus avea să-și păstreze locul încă multă vreme, oricât de contesta ar fi fost.*” Urmărind atent rolul Christinei de Pisan în evoluția societății franceze, aceeași autoare (Bock 2002: 17) ne reamintește că „*pe la 1400, în locul divergențelor teologice și al suspiciunilor de erezie [...] a izbucnit o veritabilă controversă deoarece, pentru prima oară în istorie, o femeie a îndrăznit să-și ridice glasul împotriva cugetărilor masculine.*”

4.2. O particularitate de ordin dialectal întâlnită, specifică astăzi mai multor graiuri dacoromâne, este conservarea lui *i* final a fon (Rusu 1984: 293), care apare constant în filele dicționarului și se pare că era generalizată în graiul lui Teodor Corbea, din moment ce aproape toate numele de agent îl posedă în structura sufixului. Nu întotdeauna *i* final se explică etimologic, ci, adesea, acesta apare analogic.

4.3. Cât despre originea sufixelor atașate bazelor derivative sau deja prezente în structura unor cuvinte moștenite din latină sau preluate ca atare din alte limbi, acestea pot fi clasificate în sufixe de origine latină¹⁰ (*-ar(i ± -u)*¹¹: *păscari.plutariu*, *-tor(-i)*¹²: *fiitori*, *-tic*¹³: *poetic* ‘poet’, *grămmatic*, *-eț(i)*: *județi* ‘judecător’, *-oi*: *așezătoroi*, *-oaie*: *socăcioaie*, *-easă*: *bechiereasă*), autohtonă (*-uș*: *cărăuș*¹⁴), slavă (*-nic*: *stolnic*, *-iță*: *băutoriță*, *-eț*: *precupeț*, *-ean*: *svătean*, *-eț (-ăț)*: *șugubăț*), maghiară (*-ci*: *socaci*, *-iș*: *tizediș* ‘caporal, vătășel’, *-ar*: *pîrgar*, *-aș*: *trîmbițaș*¹⁵, *-eg*: *hearteg*, *-ău*: *budușău*), germană (*-man*: *gociman*), turcă (*-ac*: *tabac* ‘tăbăcar’, *-giu*: *lifgiu*).¹⁶

4.4. Teodor Corbea face destul de rar apel la subordonate relative pentru a explica un anumit cuvânt, ceea ce evidențiază faptul că semnificația multora era ușor de înțeles (*parochus*: *care au gătit solilor celor veniți bucate (conăceari)*; iarăș: *popă, slugă bisericească*, p. 360; *parricida*: *care omoară pre tată-său, șugubețul tătîni-său*, p. 360; *degulator*: *înghițitori, răsîpitori, care le răsipește și le înghite*, p. 150; *tropaei*: *aceia carii pã alții îi îmboldesc, îi pișcă, îi ghesuiesc și îndată să întorc într-altă parte, ca cînd n-ar fi făcut ei aceasta*, p. 528; *trygodaemones*: *poeticii aceia carii, ca să nu-i cunoască niminea, cu drojzii de vin ș-au uns obrazurile și așa au cîntat din car veașurile care le-au făcut*, p. 528).

4.5. În situațiile în care nu reușește să definească termenul latinesc, autorul recurge și la deixisul spațial, pentru a reda cât mai bine semnificația cuvântului (± afixat): *interceptor*: *prinzători înlăuntru, opritori*, p. 265; *intercessor*: *în mijloc umblători*, p. 265; *notarius* [sic!]: *însămănători în sus, scriitori în sus, notari*, p. 330 *praebitor*: *dățători, dățători afară, slujitori afară*, p. 396; *praeco*, *-onis*: *strîgători afară, vestitori afară*, p. 396).

4.5.1. Alteori, înțelesul se întrecește cu ajutorul unor determinanți nominali în Ac sau G (*dentifrangibilus*: *frîngători de dinți*, p. 153; *depeculator*: *furul cămărei în care să țin bucatele*, p. 153; *depositarius*: *păzitoriul povărei, marfei jos puse*, p. 154), mai rar adjectivali (*conciliatricula*: *fetișoară îmblînzitoare sau muierușcă îmblînzitoare*, p. 119).

4.5.2. Inedită, apare și transformarea locuțiunii adverbiale *de-a sila*, prin sufixare, în nume de agent *deasîlealnic* (*impes pro impetus*: *deasîlealnic, făcători sau luotori cu sila, năsîlnic*, p. 247).

4.6. Studiul numelor de meserii și de meseriași a prilejuit și identificarea altor particularități de ordin lingvistic, cum ar fi păstrarea grupului consonantic *sv* (*svat*, *svătuitori*, *svatnic*¹⁷, *svăteani*: *adssessor*: *svatnic, șezători lingă cineva*, p. 16), care nu trecuse încă la *sf*, caracterul dur al consoanelor *s*, *ș*, *ț* sau *z(dz)* (*sofiie*, *văpsitori*, *șălari*, *îmblînzitoare*, *curîndzitori*¹⁸); trecerea lui *f* inițial la *h* (*offarius*: *hierbători de zămșoară*, p. 342). Tot ca particularitate de ordin fonetic,

¹⁰ Pentru originea sufixelor românești, a se vedea și Pascu 1916 și Graur 1926, iar, pentru valorile sufixelor de agent, în limba latină, Dinu 2010. Pentru detalii privitoare la formarea cuvintelor între secolele al XVI-lea și al XVIII-lea, vezi Popescu-Marin 2007.

¹¹ În SMLRC I (1959: 77), în articolul *Sufixele -ar și -aș la numele de agent*, Ecaterina Ionașcu precizează că „sufixul *-ar* provine în limba română din lat. *-arius*, care în limba latină forma inițial adjective și care a devenit, încă în latină, sufix substantival. [...] Lat. *-arius* ca afix substantival a fost moștenit de toate limbile romanice și a fost împrumutat și de limbile greacă, germană și slavă.”

¹² Referitor la sufixele de agent de origine latină, a se vedea Fischer (1985: 162-163).

¹³ Din latina Evului Mediu, în cazul lui Corbea.

¹⁴ Elena Carabulea susține, în SMLRC II (1960: 202), că ne aflăm în prezența unui „singur sufix maghiar *-s*, care l-a întărit pe românescul *-uș*, adăugându-i valoarea de nume de agent pe care o are în maghiară.”

¹⁵ Ecaterina Ionașcu (SMLRC I 1959: 80) consideră că „mai multă dreptate au [...] cei care consideră că sufixul *-aș* provine atât din limbile slave, cât și din maghiară.”

¹⁶ Pentru valorile semantice, proveniența și întrebuințarea acestor sufixe, în diferite perioade ale limbii române, vezi SMFCLR I-VI (1959-1972), *passim*.

¹⁷ *Svatnic* este împrumutat din slavă (*sŭvĕtinikŭ*), iar *svătean* e creat pe tărâm românesc *svat* + *-ean* (*pedarius*: *judecători de svat, svătean, care n-au zis sentenție, ci a altuia o au mărturisit bună a fi*, p. 364).

¹⁸ Vezi *supra* în inventarul realizat.

semnalăm trecerea lui *e* la *ă*, atunci când se află după o consoană bilabială –*psau m: piscator: păsari*, p. 385; **veniens, -tis**: *venitori, mărgători*, p. 537.

4.7. De asemenea, am putea semnala unele particularități de ordin vocalic, precum alternanțele *î*(etimologic)**decanus**: *decan, îmblătorul înainte la zece*, p. 146; **pocillator**: *împlători de pâhar*, p. 389 / *u*(analogic): **ambulator**: *umblători*, p. 35; **fartor**: *umplători, făcători de cîrnați*, p. 201.

4.8. Putem aminti și dese alternanțe din structura substantivului **dascăl (ă/a)**: **chorodidascalus**: *dascăl de hore, îndereptători*, p. 100; **musicus**: *dascal de cîntări*, p. 320, ultima formă indicând un posibil strat de limbă moldovenesc. Oscilații apar chiar și în structura sufixului, la același termen (**actuarius**: *notar, pisar, însămnători*, p. 12; **priicerius, -a, -um**: *care iaste mai de căpetenie, ori fiește între ce purtători de boierie, notari mare*, p. 403-404; **tabellarius**: *purtători de răvașuri (cărți), olăcari*; **item**: *logofăt, notarius*, p. 503), ceea ce sugerează că norma nu se stabilizase încă (**Aceseus**: *un vestit croitor*, p. 9; **limbolarius**: *croitori, primuitori, cusători de gure*, p. 287).

4.9. Numele investigate apar nedeterminate, însă, sporadic, apar și determinate definit, chiar dacă nu au determinanți adjectivali sau nominali (**decanus**: *decan, îmblătorul înainte la zece*, p. 146; **materiarius**: *cioplitori al lucrurilor de clădit, gătitoriul*, p. 303).

4.10. Alteori, e prezentă variația construcției sintactice, în definirea termenilor (**nauclerus**: *meșter de corabie, corăbiari*, p. 323/ **navicularius**: *corăbiari, meșterul corabiei*, p. 323).

4.11. Din punct de vedere statistic, am constatat că cele mai întrebuințate sunt sufixele latinești (nu toate, cidoar **-tor(i)** și **ar(i)**, în ordine), urmate la o distanță considerabilă de cele slave, cele maghiare sau turcești. Se observă o preferință a autorului pentru sufixul **-tor(i)**, care are un semanticism mai larg și se atașază mai ușor la baze de origini diferite. Din inventarul realizat, reiese că un număr însemnat de nume de meserii, de meseriași ori de slujbași împrumutate vin „*gata derivate*” în limba română, ceea ce exclude considerarea lor ca substantive derivate pe teren românesc (**condus pronus**: *chielari ispravnic sau purtători de grijă de casa cea împovărată, stolnic, ispravnic de bucate*, p. 122; **alumnus**: *lifgiu, care iaste supt hrana cuiva*; iarăș: *hrănituri*, p. 33; **mercenarius**: *năiemit, birîș, cel cu simbrie, cu plată tocmit*, p. 307).¹⁹

4.12. Astfel, apar mult mai interesante formațiile create pe tărâm românesc cu sufixe latinești și cu baze latinești moștenite (**cocători, purtători, urători, făcători, turmari**)²⁰ sau cu baze derivate împrumutate (**pîngăritori, privitori, posloduitori, telegari**), urmând adesea un model latinesc. Mai rar avem forme cu dublă sufixare sau sufixare superfluă (**camătă + -ar > cămătar + -nic > cămătarnic**: **danista**: *cămătarnic*, p. 145), care, de fapt, reprezintă un lanț derivativ.

4.13. Câteodată, sufixul de agent românesc întărește un nume de agent (**războinic**) care are deja în structura sa un sufix (**duellator**: *războinicitori*, p. 170), formând un derivat pleonastic. Probabil că elementul împrumutat nu mai este simțit ca fiind derivat. Sporadic, e semnalată și asocierea aceluiași sufix, datorată, probabil, faptului că primul își pierduse semnificația primară (**jatralptes**: *vraci neguțătoritori cu unsoarea*, p. 241; **propola**: *neguțătoritori, preocupitori*, p. 410; **vendax, -cis**: *vînzătoritori*, p. 536).

4.14. Am constatat, de asemenea, o bogăție sinonimică fără precedent, care ar fi invidiată astăzi, chiar și de autorii unor dicționare de sinonime (de pildă, **meseochorus**: *muzicaș, stătători în mijlocul șireagului, căpuzari, strunari*, p. 308; **gubernator**: *cîrmari, minători de cîrmă, îndereptători, povățuitori, ispravnic, purtători de grijă*, p. 224; **praedo, -onis**: *prădători, budușău, tîlhari, hoș, răpitori*, p. 397;). În acest sens, Florica Dimitrescu (1995: 293) afirmă că „*posibilitățile diferite de exprimare cu ajutorul cuvintelor provenite din mai multe limbi reprezintă ceva rar și, sub beneficiul îndoielii, poate chiar unic pentru un idiom de origine latină. Oricum, ele demonstrează capacitatea sinonimică a românei.*”

4.15. De asemenea, se observă efortul susținut al cărturarului ardelean de a nuanța definițiile și echivalările de dicționar, pentru cuvinte latinești sinonime, dar cu origini diferite chiar în această limbă (**ocularus**: *doftor de ochi*, p. 341; **ophthalmicus**: *doftor tămăduitori în ochi*, p. 346).

¹⁹ În ordine, slavă, turcă, maghiară.

²⁰ Vezi *supra* inventarul realizat.

Aparent, Teodor Corbea se joacă cu unele cuvinte, dar e un joc profitabil pentru cei care sunt interesați de dinamica limbii și de formele prezente în graiurile din vecinătatea celui vorbit de acesta. Astfel, autorul încearcă, prin efortul său, să grupeze termenii uzuali, care ar facilita înțelegerea cuvintelor latinești inserate în paginile lexiconului de către toți românii. Nuanțarea definițiilor este evidentă, din moment ce nu oferă întotdeauna aceeași soluție de interpretare când termenii reprezintă sinonime totale și fac parte din aceeași familie etimologică (**mulio**: *catîrari, mînători de mișcoi*, p. 317; **mulius idem quod mulio**: *păstori de catîri, mișcoiari*, p. 317).

4.16. În situațiile în care nu reușește să găsească un echivalent în limba română, pentru termenii latinești, Teodor Corbea face apel la sintagme, în care primul termen este, în bună măsură, unul dintre substantivele: *făcători, meșter, vînzători, slujitori, aducători, purtători, lucrători* (**claustrarius**: *făcători de unealte încuietore*, p.107; **faberlignarius**: *meșter de lemn, bărdaș, măsar*, p. 199; **cupendinarius**: *vînzători de bucate bune*, p. 140; **hierodulus**: *slujitori împrejurul svinjeniei*, p. 233; **dorophorus**: *aducători de daruri*, p. 169; **discophorus**: *purtători de blide sau purtători de talgere*, p. 163). La acestea, se adaugă chiar și substantivul *persoană* (**pritamოს**: *persoană din boiarii cei mari, pă care stă grija orașului*, p. 414; **pullatus, -us**: *persoană de jos de nici o treabă, puleș*, p. 416; **cornuarius**: *lucrători de coarne*, p. 133).

5. Prin selectarea sau păstrarea termenilor latinești deja prezenți la Albert Szenci Molnar, lexicograful ardelean anticipă împrumuturile latino-romanice, care modernizează limba română și o apropie de romanitate, ținînd cont de dinamica culturală europeană și confirmă afirmația Floricăi Dimitrescu (1995: 295), conform căreia „*sec. al XVIII-lea a însemnat un mare pas înainte pe calea occidentalizării romanice a limbii române.*”

5.1. În mare măsură, termenii latinești reținuți de cărturarul transilvănean erau destul de des folosiți în Occidentul medieval, dar și în partea orientală a Europei, unde latina a rămas, alături de slavonă, o limbă a cancelariilor domnești și a bisericii. Opțiunile de tălmăcire au fost dintre cele mai fericite, iar Teodor Corbea dă dovadă de un simț al limbii nemaiîntâlnit. În crearea unor termeni, nu se simte nicio notă de artificialitate, ceea ce facilitează o înțelegere imediată. Cuvintele sale sunt „*potrivite*” nu numai timpului, ci și meșteșugului scriitoricesc de care dă dovadă, în permanență.

5.2. În zilele noastre, mulți dintre termenii corbieni nu mai sunt actuali sau se păstrează la nivel dialectal, fapt explicabil prin evoluția societății. Deja, Corbea anticipă influențele lingvistice latino-romanice care au contribuit la relatinizarea limbii române (**decanus**: *decan, îmblătorul înainte la zece*, p. 146; **princeps, -is; crai, căpetenie, prințip**, p. 404; **proconsul, -is**: *fiitori de cinstea țării, chipul craiului, chipul conzului, anthipat*, p. 405; **Psellus**: *un autor care au scris de fînerea orînduialei mîncării și băutului*, p. 414; **tutor**: *tutor, scutitori, purtători de grijă, ocrotitori*, p. 531; **Ulpianus**: *un iurist conzultum care au trăit în vremea împăratului Adriian*, p. 546).

5.3. Cele câteva xenisme strecurate în dicționar (**Rutilus Geminus**: *un iurist vestit au fost*; iarăș: **un P. Rutilus, item M. Rutilus Censorius**, p. 445; **auricularius**: *secretarius care umblă pă ascuns*, p. 66; **tabularius**: *logofăt, diiac, scriitori, notarius*, p. 503; **assensor**: *bine vāditori, pre carele, de-l vei întreba de ceva, bine te va învăța și-ț va fi ție aprobator și assensor*, p. 59) nu știrbesc cu nimic frumusețea limbii române și nu zădărnicesc eforturile de promovare a limbilor română și latină, pe plan național și european.

6. Numele de meserii, de meseriași, de slujbași ori alte nume de agent, fericit alese sau create de către Teodor Corbea, rămân mărturie ale unei epoci de profunde transformări sociale și oglindesc, în bună măsură, starea limbii de la finele secolului al XVII-lea.

6.1. Excerptarea acestor nume a permis o analiză obiectivă, prin intermediul căreia am ilustrat modul în care autorul a echivalat termenii latinești în limba română, mai ales că o serie dintre aceștia nu mai corespundeau decât parțial realităților epocii sale. Prin realizarea dicționarului său, învățatul ardelean a dovedit că cunoaște în detaliu atât Antichitatea latină (dar și cea greacă), cât și societatea Evului Mediu, cea occidentală și cea românească.

6.2. Având în vedere că analiza noastră a fost una de ordin lingvistic, ne-au interesat, în primul rând, bogăția materialului lexical investigat și găsirea celor mai bune soluții de traducere de către cărturarul transilvănean. Studiul nostru s-a dorit a fi tabloul unor vechi stadii de limbă, care ne ajută, chiar dacă nu întru totul, să înțelegem cum a evoluat limba română și cum au fost puse unele

dintre bazele limbii literare, care începea să intre pe făgașul firesc al normalizării. Prin aceste considerații lingvistice, am oferit celui interesat de Evul Mediu Românesc și o frescă a unei societăți de multă vreme apuse.

Bibliografie:

a) studii, articole și monografii:

- Bock, Gisela. 2002. *Femeia în istoria Europei. Din Evul Mediu pînă în zilele noastre*, traducere din limba germană de Mariana Cristina Bărbulescu. Iași: Editura Polirom.
- Coteanu, Ion. 2007. *Formarea cuvintelor în limba română. Derivarea, compunerea, conversiunea*. București: Editura Universității din București.
- Crețu, Gr. 1905. *Cel mai vechiu dicționar latino-românesc de Todor Corbea (Manuscript de pe la 1700)*, extras. București: Tipografia „Voința Națională”.
- Dimitrescu, Florica. 1995. *Dinamica lexicului românesc. Ieri și azi*. București-Cluj-Napoca: Editurile Logos & Clusium.
- Dinu, Dana. 2010. Derivate substantivale latinești, nomina agentis. *Analele Universității din Craiova. Științe Filologice. Lingvistică*. 30: 177-188.
- Fischer, I. 1985. *Latina dunăreană. Introducere în istoria limbii române*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Gherman, Alin-Mihai. 2004a. *Aspecte umaniste în cultura românească veche*. București: Editura Enciclopedică.
- Gherman, Alin-Mihai. 2004b. *Literatură română din Transilvania între preluminism și preromantism*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.
- Gherman, Mihai. 2000-2001. Lexicografie și gramatică în dicționarul lui Teodor Corbea. *Dacoromania* 5-6: 161-164.
- Gherman, A. M. 2010. *Un umanist român: Teodor Corbea*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.
- Gheție, Ion, coord. 1997. *Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532-1780)*. București: Editura Academiei Române.
- Graur, A. 1929. *Nom d'agent et adjectif en roumain*. Paris: Librairie Ancienne Honoré Champion.
- Graur, Al. and Jacques Byck. coord. 1959-1972. *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I-VI. București: Editura Academiei Române. [SMFCLR]
- Hristea, Theodor, coord. 1984. *Sinteze de limba română*. București: Editura Albatros.
- Giurescu, Const. 1927. *Instituțiile vechi românești* (curs ținut în anul 1926-1927). București: [s.e.].
- Pascu, G. 1916. *Sufixe românești*. Leipzig-Viena: Librăria Socec & Co, C. Sfetea, Pavel Suru.
- Pop, Ioan-Aurel and Ioan Bolovan. 2013. *Istoria Transilvaniei*. Cluj-Napoca: Editura Eikon.
- Popescu-Marin, Magdalena, coord. 2007. *Formarea cuvintelor în limba română din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea*. București: Editura Academiei Române.
- Rusu, Valeriu, coord. 1984. *Tratat de dialectologie românească*. Craiova: Editura Scrisul Românesc.
- Seche, Mircea. 1966. *Schiță de istorie a lexicografiei române*, vol. I (*de la origini pînă la 1880*). București: Editura Științifică

b) dicționare:

- Bulgăr, Gh. și Gh. Constantinescu-Dobridor. 2000. *Dicționar de arhaisme și regionalisme*. București: Editura Saeculum I.O.
- Burci, Iustina. 2009. *Dicționar de meserii și funcții vechi*. Craiova: Editura Universitaria.
- Chivu, Gheorghe, Emanuela Buză și Alexandra Roman Moraru. 1992. *Dicționarul împrumuturilor latino-romanice în limba română veche*. București: Editura Științifică.
- Corbea, Teodor. 2001. *Dictiones latinae cum valachica interpretatione*. ed. Alin-Mihai Gherman. Cluj-Napoca: Editura Clusium.
- Costinescu, Mariana, Magdalena Georgescu și Florentina Zgraon. 1987. *Dicționarul limbii române literare vechi*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- ***. 2009. *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediție revăzută și adăugită. Editura Academiei Române. [DEX]
- ***. 2010. *Dicționarul limbii române*, tomurile I-XIX, ediție anastatică. București: Editura Academiei Române. [DLR]
- Guțu, G. 1983. *Dicționar latin-român*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Mihăilă, G. 1974. *Dicționar al limbii române vechi (sfîrșitul sec. X – începutul sec. XVI)*. București: Editura Enciclopedică.
- Murariu, Ioan. 2004. *Dicționar de termeni istorici și arhaisme*. București: Editura Vox.
- Sin, Rodica. 2009. *Dicționar de termeni socio-profesionali și politico-militari din cronici (sec. XVI-XVIII)*, Buzău: Editgraph.
- Szenci Molnar, Albert. 1604. *Dictionarvm latinovngaricvm opus novum et hactenus nvsquam editvm; Item vice versa: dictionarvm vngaricolatinvm, in quo præter dictionvm vngaricvm interpretationem latinam*. Noribergae: Procurante Elia Hvttero Germano. <https://www.google.ro/#q=albert+molnar+dictionarium+latinovngaricvm+on+line&tbm=bks> (accesat 25 aprilie, 2014).
- Șesan, Dragoș. 2012. *Glosar de cuvînterare și uitate*. București: Editura Universității din București.